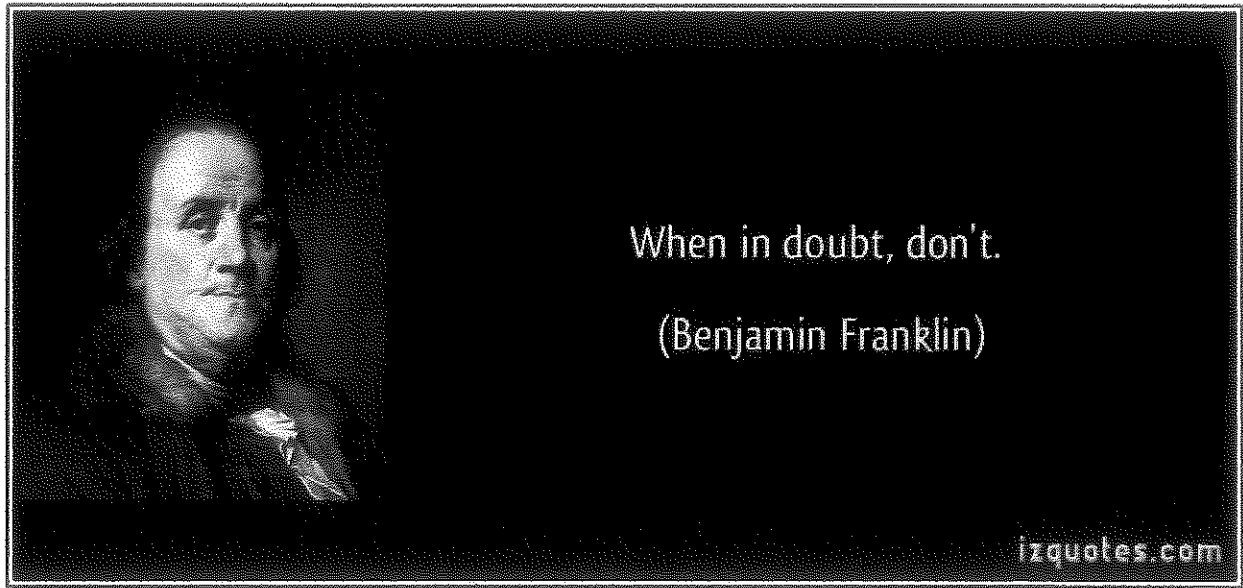
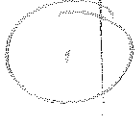

ספר אהבה
The Book of Ahava
הל' ברכות

נוסחת הגמרא
פרק ד א אנדרוגינוס יש
 בו דרכים שוה לאנשים.
 ויש בו דרכים שוה
 לנשים. ויש בו דרכים
 שוה לאנשים ונשים.
 ויש בו דרכים אינו שוה
 לא לאנשים ולא
 לנשים. ב כיצד שוה
 לאנשים. מטמא בלובן
 כאנשים. וזוקק ליבום
 כאנשים.
 ומסתפר כאנשים.
 ונושא אבל לא נישא
 כאנשים. וחייב בכל
 מצות האמורות בתורה

נוסחת הרש"ש
פ"ד א תניא אנדרוגינוס יש
 בו דרכים שוה לאנשים.
 ויש בו דרכים שוה
 לנשים. ויש בו דרכים
 שוה לאנשים ולנשים.
 ויש בו דרכים שאינו
 שוה לא לאנשים ולא
 לנשים: ב כיצד שוה
 לאנשים. מטמא בלובן
 כאנשים. ונושא אבל לא

נוסחת רמ"ע מפאנו
פ"ד א אנדרוגינוס יש
 בו דרכים שנה לאנשים, ויש
 בו דרכים שנה לנשים, ויש
 בו דרכים שנה לאנשים
 ולנשים, ויש בו דרכים אינו
 שנה לא לאנשים ולא
 לנשים: ב כיצד שנה
 לאנשים. מטמא בלובן,
 פגאנשים. ונושא אבל לא
 נישא, פגאנשים. ואינו
 מתיוחד עם הנשים,
 ואינו נזון עם
 הפגות, פגאנשים. ומתעטף,
 ומסתפר, פגאנשים. ועובר
 על כל תקיף ועל כל
 תשחית" ועל כל תטמא
 למתים, פגאנשים. וחייב
 בכל המצות האמורות
 בתורה, פגאנשים: ג כיצד
 שנה לנשים. מטמא באדם,
 פגאנשים. ואינו מתיוחד עם
 האנשים, פגאנשים. ואינו
 זוקק ליבום, פגאנשים.
 ואינו חולק עם הפגים, ו
 האנשים כנשים. ואינו

נוסחת הגר"א
פ"ד א אנדרוגינוס יש
 בו דרכים שוה לאנשים.
 ויש בו דרכים שוה
 לנשים. ויש בו דרכים
 שוה לאנשים ונשים.
 ויש בו דרכים אינו שוה
 לא לאנשים ולא
 לנשים: ב כיצד
 שוה לאנשים. מטמא
 בלובן כאנשים.
 ומתעטף כאנשים.
 ונושא אבל לא נישא
 כאנשים. ואמו יושבת
 עליו בדם טוהר
 כאנשים. ואינו מתיוחד
 עם הנשים כאנשים.
 ואינו נזון עם הבנות
 למתים, ונושא וכל
 תקיף וכל תשחית וכל
 תטמא למתים כאנשים.
 וחייב בכל המצות
 האמורות בתורה
 כאנשים: ג כיצד שוה
 לנשים. מטמא באדם
 כנשים. ואינו מתיוחד עם
 האנשים כנשים. ואינו

מלאכת שלמה
 אמר המלקט כך מצאתי הנוסחה
 בכתיבת יד בכלל פירושי הר"ר
 שלמה שיריליי"ו ז"ל (+) והילך לשון
 פירושו ז"ל כשם הר"ש ז"ל:
 א אנדרוגינוס. יש בו נקבות הנקבה
 ויש בו זכרות הזכר: יש בו
 דרכים שוה לאנשים וכו'. ויש
 מירשה רבינו שמעון ז"ל והניו כותב
 לשונו נטעמו: ב מטמא בלובן
 כאנשים. דפקק אש הוא ואש
 מטמא בלובן כלאמרי' נפי' נטו כומס
 דווב דמי למי נכק של שעורים ולובן
 בילה המתחמ: ונושא אבל לא
 נישא כאנשים. האי מנא סנר

צינונים
 פ"ד ב מטמא בלובן. מ"י פ"א מהלכות
 טומאת משכב ומושב ה"ו: זוקק ליבום.
 שם פ"ו מהלכות יבום הכ"ח עור וש"ע
 אה"ע סימן קענ סעיף ח [נלמו זוקק]:
 ומתעטף. מ"י פ"ב מהלכות ע"ו ה"ד
 סמ"ג ללוח נח טור וש"ע י"ד סימן קפא
 סעיף ח: ונושא. מ"י פ"ד מהלכות
 אשות ה"יא סמג עשין מה טור וש"ע
 אה"ע סימן מד סעיף ה:

או היא הנוסחה המונהגת שריתה ל'
 בילדותי על נוספתא זו דפי אנדרוגינוס.
 אנדרוגינוס יש בו דרכים שוה לאנשים ויש בו
 דרכים שוה לנשים ויש בו דרכים שוה לאנשים
 ולנשים ויש בו דרכים שאינו שוה לא לאנשים
 ולא לנשים: כיצד שוה לאנשים ונשים אבל
 כאשים ומתעטף כאבל כאנשים ונושא אבל
 לא נישא כאנשים ואינו מתיוחד עם הנשים
 ואינו נזון עם הבנות כאשים ואינו מספר
 ואינו מיסמא למתים ועובר על כל תקיף ועל
 כל תשחית וחייב בכל מצות האמורות בתורה
 כאשים. כיצד שוה לנשים ונשים חכמים באדם
 כנשים ואינו מתיוחד עם האנשים כנשים ואינו
 זוקק ליבום ואינו חולק עם הבנים ואינו חולק
 בקדשי התקדש כנשים ופוסל מן העדות כנשים
 ואינו נבעל בעבירה כנשים ונפסל מן הכהונה
 כנשים: כיצד שוה לאנשים ולנשים וחייבים על
 סכחו ועל קלחתו כאנשים וכנשים וההורגו
 שוגג גולה ודחור. והרג. כאנשים וכנשים
 ויושבת עליו דם טמא ודם טוהר כאנשים
 וכנשים וחולק בקדשי הגבול כאנשים וכנשים
 ונחל בכל הנחלות כאנשים וכנשים ואם אמר
 הר"י ניר שוה איש ואשה ה"ו ז"ל ניר. כיצד
 אינו שוה לא לאנשים ולא לנשים אין חייבים
 על ביאת מחדש על סומאמו ואין שורפים את
 התרומה על סומאמו ואינו נמכר כעבד ואינו
 וערד לא כאנשים ולא כנשים ואם אמר הר"י
 ניר שוה לא איש ולא אשה ה"ו ז"ל יוסי

שינויי נוסחאות
 פ"ד א נשים. כ"ד ולנשים. אינו. כ"ד
 שאינו. ב זוקק בו ומסתפר
 כאנשים. כ"ד ל"ג כ"ו. וחייב בו
 כאנשים. כ"ד ל"ג כ"ו.

ראשון לצינון
 פ"ד א (מסנה) אנדרוגינוס. ע"י פ"י ע"ו
 בארכות נקוף ש"מ מננס עזריה. ונלמח
 במשה שנמשיות ליחא לל הפרק הזה. ואם
 אמנס נקוף המ"ג מנה נכורים ל'
 פרקים וכתב פי' הדי' מחמל אנדרוגינוס אכן
 מלכתם ג"כ מפקח אבות ששה פרקים ופרק
 ששי הוא שנו מחמס ונמן פי' שכל הפרק
 ומק"ד נמנון ע"ל הר קדש"ן ולפיכך ע"כ
 עגומ וכל שם נכורים ליחא אלה ג' או
 בלכות ליחא אלה חמשה דלא"כ כשתמנה שם
 פרקו מחמל מק"ב. וכן בהקדמת הרמב"ם
 לגדר ועיס לא חשיב אלה מק"ג פרקים
 וקושטא קאי להרמב"ם חשיב כנורים ל'
 פרקים ואבות להמשה פרקים. ונמנורי י'
 סלי למשה בהקדמי הארמתי נפ"ד וזו
 ידע ע' רובו ממש כעולו פרק הוא שמי
 נמוס' פ"ד נכורים על כן נמנה נכורים
 ונבאר כל לרכו מן עיניך שם:

יכולו מחמס להכריע עליו אם הוא איש או אשה
 אכן החכם ה"ד יהוסף פירוש של זו לא הגי' בפרק
 היה כלל רק במלת להכריע ב"יין וכתב שכן מצא. עוד כתב על הא נגרסי' בדפוס
 בבבא ה"ו אין חייבין על מנתו ולא על קלחתו לא כאנשים וכו' וכתב פי' בושח האשה מרובה
 מבושח האיש ועל כן חייבין על הכאת האשה וחלולה יותר מעל הכאת האיש ואנדרוגינוס אחרי
 שהוא איש ואשה אין שיעור דמי הכאת שוין לא דמי הכאת האיש ולא דמי הכאת האשה כי
 אין בושח מרובה מבושח האשה שהרי הוא מתעטף כאנשים וכבושחו מרובה משל איש וכן אין
 נעדר לא כאיש ולא כאשה כן נ"ל לפי' וצ"ע ע"כ. אחר כך מצאתי פירוש של זו התוספתא בקיצור
 בשם בעל הדבות גורלות והו'. מסמח בלובן אסטמי' נפשי' לא נכר תלה החמא. ונושא אבל
 לא נישא דבין דאית לי' בכות זכר קרין ביה. ועובר על כל תשחית וכל חומרי דאיכא בזכר
 שד"ע עליה. ואינו חולק בקדשי התקדש וכל וכו' בניו אהרן כתיב. ונחל בכל תמולות נכוסם
 דלית אחא ולית אחא. וחולק בקדשי הגבול בתרומה דרבנן. ואין חייבין על סומאמו דכתיב
 מחכר ע"ב נקב. ואינו נעדר דבתי בערבי' וכו' ונכר הוא נקבה דאית זכר ודאי.
 ואינו נמכר כעבד עברי' דאין עבד עברי' אלא דבר אולחי הוא דכתיב ב"י אהבתי את אדוני ואמה
 עבירה נמי דבת בניס היא דכתיב ואם לבנו ייטנה ואנדרוגינוס לאו כר אינוסבי הוא ע"כ.

אמר אנדרוגינוס בריה בפני עצמה הוא ולא יכלו מחמס להכריע עליו אם הוא איש או אשה
 אבל תוספתא אינו כן אלא ספק איש ספק אשה. אכן החכם ה"ד יהוסף פירוש של זו לא הגי' בפרק
 היה כלל רק במלת להכריע ב"יין וכתב שכן מצא. עוד כתב על הא נגרסי' בדפוס
 בבבא ה"ו אין חייבין על מנתו ולא על קלחתו לא כאנשים וכו' וכתב פי' בושח האשה מרובה
 מבושח האיש ועל כן חייבין על הכאת האשה וחלולה יותר מעל הכאת האיש ואנדרוגינוס אחרי
 שהוא איש ואשה אין שיעור דמי הכאת שוין לא דמי הכאת האיש ולא דמי הכאת האשה כי
 אין בושח מרובה מבושח האשה שהרי הוא מתעטף כאנשים וכבושחו מרובה משל איש וכן אין
 נעדר לא כאיש ולא כאשה כן נ"ל לפי' וצ"ע ע"כ. אחר כך מצאתי פירוש של זו התוספתא בקיצור
 בשם בעל הדבות גורלות והו'. מסמח בלובן אסטמי' נפשי' לא נכר תלה החמא. ונושא אבל
 לא נישא דבין דאית לי' בכות זכר קרין ביה. ועובר על כל תשחית וכל חומרי דאיכא בזכר
 שד"ע עליה. ואינו חולק בקדשי התקדש וכל וכו' בניו אהרן כתיב. ונחל בכל תמולות נכוסם
 דלית אחא ולית אחא. וחולק בקדשי הגבול בתרומה דרבנן. ואין חייבין על סומאמו דכתיב
 מחכר ע"ב נקב. ואינו נעדר דבתי בערבי' וכו' ונכר הוא נקבה דאית זכר ודאי.
 ואינו נמכר כעבד עברי' דאין עבד עברי' אלא דבר אולחי הוא דכתיב ב"י אהבתי את אדוני ואמה
 עבירה נמי דבת בניס היא דכתיב ואם לבנו ייטנה ואנדרוגינוס לאו כר אינוסבי הוא ע"כ.

עבירה נמי דבת בניס היא דכתיב ואם לבנו ייטנה ואנדרוגינוס לאו כר אינוסבי הוא ע"כ.

תפארת ישראל
 אמרה התולעת. למען לא תהיה
 מלאכת שמים מגורעת. אמינא זאת
 מרדעת. כי פרק אנדרוגינוס. יש דעות
 הרבה שהוא פרק ד' ממסכת בכורים.
 אולם רבינו בחשבון מנחם עזריה קא
 פסק ותני ומקט לה נגרא כרייתא.
 ושבחמא כיון דעל על בה. ולכן אציעה
 פה כמו שהביאה רמ"ע ז"ל נכונה
 ומתוקנת. ובמשמרת מסוננת. ואפרשה
 בקיצור נמרץ ביד ה' המחוננת:

פירוש
פ"ד ב מטמא בלובן. שהאיש
 מטמא בלובן כלאיחא בונים
 (פ"ב מ"א): ומתעטף
 כאנשים. שלא ילגש שמלת
 אשה: אבל לא נישא.
 משום להנא עליו כנא על הזכר
 (יבמות פ"ח מ"ו): ואמו
 יושבת עליו בדם טוהר
 כאנשים. כוכה. ולנכוס
 ארבעים ללדתו דמה עמא:
 ואינו נזון עם הבנות. נכנסים
 מועטים דחמן (נ"ב פ"ט) בזמן
 שהנכוס מועטים הבנות דוחין
 אוחו אלל הבנים: וחייב
 בכל המצות כאנשים. אפילו
 מצות עשה שהזמן גרמא
 שהנשים פטורות. הוא מייב:
 ג מטמא באדם. דלס חמי
 נאשה (ויקרא טו) ואשה כי תהיה
 זבה דס. ומתשה מיני דמיס

פ"ד א הוא שיש לו זכרות ונקבות:
 ב שיעמא הוא עלמו או הנוגע נקרו.
 לתלות אלל לא לשרוף עליו תרומה
 וקדשים: ג אם ירלה. וקדושו קדושי
 פסק: ד להנא עליו הרי הוא כמולא
 זרעו על עיני ואנשים: ה נכנסים
 מועטים. כפ"ט דנ"ג מ"א. דפקק
 זכר הוא. והממע"ה: ו ר"ל
 ממלמיקן בעלמא דדרך אשה לגדל
 שער כליות. להכי זה לוגש נגדי איש
 ומסתפר ואין בו משום לא ילגש נגר
 וגו' דינו נהקן כליש משום דנושא
 ולא נישא: ח פלמ הראש: ח פלמ
 זוקן: ט אם הוא כהן. אלל אינו לוקה
 מספק: י אפי' עשה שהזמן גרמא:
 יא אם מת אחיו: יב נכנסים מרובים
 כפ"ט דנ"ג. להממע"ה. אלל מזונות

2

שנוי נוסחאות

הלכה ח. הרשעים כ"ה
פמ"ג וכן חיים ובכתי"ל
וזכר"ם וכו'...
מעשים טובים הרבה
כ"ה נדון כה"י ונכחו
דפ"ו. נפן חיים ונכחו
כמ"י לוח הרבה. נכחו
כמ"י ונשאר לפוסט חורה
ומעשים טובים. נכחו
כמ"י חורה ומעשים
טובים הרבה.

מקורות וציטוטים

ה"ל. ש"ע סי' קס"ג
ורמ"י רמ"ב. ע"י פשו' רמב"ם
סי' ס"ג. ע"י פ"י קט"ה
ה"ל ובראב"ד ומ"מ. וע"ע
מח"י והשלמה קל"ה. וקט"ו
שנולד לו ע"י הגמ"י לעיל
פ"א סוף סוף [ג]. אנדרוניס
כו' מפני כו' לעיל פ"א ה"ז
וה"ל וכו'.

רמב"ד. ועל ספק כו'
חזק כו' ע"י רמב"ד פ"ג
מנכה ה"ה.

שם. מפני שרוב כו' ע'
מנכה שם ופ"ט מעשר ה"ד.
כס"מ. וחכמי לוה"ל כו'
והשיב להם כו' ע' פ"ג
ק"ט סי' ג' וע' כפ"מ והגמ"י
שם ונפס"ל נכחו ועמ"ס
שם וס' וע' ל"ח מנכה שם
והגמ"י פ"א מגילה ה"א
באר"ק. וע"ע פ"י גרושין
ה"ג כ"ח.

שם. המברך בריכה שא"צ
עובר כו' פ"א נכחו
הט"ו וכו'.

ה"ל. ש"ע סי' קס"ט.
וע' רמ"א סמ"י רמ"ב. ע'
מפ"י רמ"ו פ"י קמ"ה.
שהגויים לא מצליח כו'
ע"י רמ"א. וכל ע"י ה"א
וה"ל א"כ נחבון הגוי כו'
מותר כו' ונולד שיעשה
כשהוא מודה בנכוח משה
רמ"ו שאמר מפי ה' ומתחין
בזה ולא שיעשה לפניה אחרת
או ע"פ דעה שראה לעמוד
כמ"ס בנתיבות של רמב"ם
וכמו שזכרנו א"כ בסוף חבורנו
הגדול (ל' רמ"ו כמ"י ה"ל).
וע' פ"ח מלכים ה"א-ה.
ועמ"ס פ"י ה"י.

ה"ל. טור סי' קס. וכל
מצות כו' ועל המילה
כו' פ"ג נכחו ה"ג. שני
(ס"ג ע' ה"ל). שני וס"ג
ל' ק"ו.

ו גר שמל וכו'. טעם קטן שנולד כשהוא מהול לדין דטעמא דלדין
להטיף ממנו דם נרתיק משום דהיינו שמה עולה כנשה היא כמ"ס
פמ"א מהלכות אלו (ה"ו) אין מברכין על הספק ומברך רבינו דגר שנתייגר
כשהוא מהול לא עדיף מקטן שנולד כשהוא מהול וכשם שאין מברכין על
קטן שנתייגר מהול כך אין מברכין על
גר שנתייגר כשהוא מהול: ועל
מ"ס רבינו נפן כפ"ן מברכין על
הספק כפ"ן הרמב"ד א"א אם
לנדרוניס ספק מברך עליו מפני
שהוא ספק מורה ועל ספק מורה
מברכין חוץ מן הדמאי מפני שרוב
עמי הארץ מעשרים הם עכ"ל.
ומכאן ליהלוק הוקשה להם כן על
דברי רבינו ושאלו ממנו ז"ל והשיב
להם. ה"ל וכן אנדרוניס אין מברכין
על מילתו מפני שאינו דלתי יורט
מורנו והלא ספק מורה הוא ועל ספק
דרכנו הוא ללא מברכין אבל על ספק
לדוריטא מברכין חוץ מן הדמאי מפני
שרוב עמי הארץ מעשרין הם
כדלמרינן בפרק במה מדליקין (כ"ג).
חשובה הדברים ידועים של נכרה
שעל מנה דרכנו היא בין שמהיה
המורה מדבריהם בין שמהיה את
המורה וחכמים הם שחיקנו חת
הנכרה והם שאלמרו (נכוח ג'.) שכל
המברך נכרה שאינה לריכה עובר
משום לא משא ולפיכך כל דבר
שמתפק לנו אם עשיית דבר זה

ר *גר שמל קודם שיתגייר
וקטן שנולד מהול כשמטייפין
מהן דם ברית אין צריכין
ברכה. וכן אנדרוניס אין
מברכין על מילתו מפני
שאינו דאי: ז גרי
שצריך לחתוך ערלתו מפני
מכה או שחין שנולד בה
אסור לישראל לחתוך לו

אותה שהגויים לא מצליח אותן מידי מיתה
ולא מורידין אותן אליה ואע"פ שנעשית מצוה
ברפואה זו שהרי לא נחבון למצוה. לפיכך אם
נחבון הגוי למילה מותר לישראל למול אותו:
ח מאוסה היא הערלה שנתייגר בה הרשעים
שני כי כל הגויים ערלים. וגדולה היא מילה
שלא נקרא אברהם אבינו שלם עד שמל שני
התהלך לפני והיה תמים ואתנה בריתי ביני
וביניך וכל המפר בריתי של אברהם אבינו והניח

ערלתו או משכה אע"פ שיש בידו מעשים טובים הרבה אין לו חלק לעולם הבא: ט בוא וראה וכן כמה
חמורה מילה שלא נתלה למשה רבינו עליה אפילו שעה אחת אע"פ שהיו בדרך. וכל מצוות התורה נכרתו
עליהן שלש בריתות בלבד שני אלה דברי הברית וכו' מלבד הברית אשר כרת אתם בחורבן ושם הוא אומר
אתם נצבים וכו' לעברך בברית י"י אלהיך הרי שלש בריתות ועל המילה נכרתו שלש עשרה בריתות עם
אברהם אבינו שני ואתנה בריתי ביני וביניך, אני הנה בריתי אתך, והקימותי את בריתי ביני וביניך, לברית
עולם, את בריתי תשמור, זאת בריתי, והיה לאות ברית, והיתה בריתי, לברית עולם, את בריתי הפר, והקימותי
את בריתי אתו, לברית עולם, ואת בריתי אקים את יצחק:

ברוך רחמנא דסייען

נגמר ספר שני בעזרת שדי

ומניין פרקים של ספר זה ששה וארבעים

הלכות קרית שמע	ארבעה פרקים
הלכות תפלין ומוזוה וספר תורה	עשרה פרקים
הלכות ברכות	אחד עשר פרקים
הלכות תפלה	חמשה עשר פרקים
הלכות ציצית	שלשה פרקים
הלכות מילה	שלשה פרקים

ברוך הנותן ליעף כח וכז' הגמ"א

הגהות מיימוניות
[ה] מה שמודין ומתחין לאחוז המיוקו בשעה שנימול על הנדכים
וליהות בעל ברית, בזה יש סתם לדבר במדרש שומר טוב (פ"ה) בספק
כל עלמותי תחמרה אחר דוד לפני הקב"ה אני משתקן בכל איברי
ומקיים בהם מצוות וכו' עד ברכי אני נעשה סנידיקוס לילדים בשעת

ז. גר שמל קודם שיתגייר כו' עד וכן אנדרוניס אין מברכין על מילתו מפני שאינו דלתי.
פ"י במה מדליקין: כתב הרמב"ד ז"ל אם אנדרוניס ספק מברך עליו מפני שהוא ספק
לדוריטא ועל ספק לדוריטא מברכין חוץ מן הדמאי מפני שרוב עמי הארץ מעשרין חוץ

ה"ל. גר כו' וקטן כו'. קטן, כמ"ס ברי' רמ"ג ס"ד [פ"א ה"ו], וכ"ס גר, כמ"ס
ק"ה א' ארשב"א לא נחלקו כו' ומ"מ נחלקו כו'. ומ"מ ר'ין להטיף כמ"ס ברי' רמ"ג
ס"א [ס"ג]. ע"ש. אבל אין מברכין על הספק. ועמ"ס [שהיה משו' הרמב"ם שכתבתי].
ועמ"ס ר"פ כמ"י הדם: (ליקוט) גר כו' וקטן כו'. ויכולתי פ"ט דשנת וכו' פ'
מ"י מהול ימול להיטא את שנולד מהול מני רמב"ד אומר לא נחלקו כ"ס וכו' על
שנולד מהול שהוא לדין להטיף ממנו דם נרתיק משהוא מהול לא נחלקו כ"ס וכו' על
* ע"י הכהן להגמ"א לעיל פ"א ה"ו.

מנה שנלתינו או לא נלתינו בין שהיה המורה על אותה עשייה מדבריהם
בין שהיה מן החורה עושין אותה בלא נכרה ומפני זה נפסקה הלכה
בטובה פרק לולב וערבה (מ"ג) דשמיי ספק שביעי הכין והלכתא מיתב
ימנין ברכי לא מברכין, ומינה אתה למד לכל המלומ שמתפק לך
אם אתה מורה או אין אתה מורה
עושין אותה בלא נכרה כמו שזכרנו
בפרק הלכות נכרות וזהו העיקר שאנו
טומנין עליו. ואומם הדברים האמורים
בפרק במה מדליקין צעקין אחר הם
אמורים וזהו פירושו, שיליין בגמרא
על נכרה נר חטובה היין לנו והשיב
ר"ב אריס מלא מקור ור"ב נתמן משאל
אין מברכין עליו מפני שהוא
ספק מורה ועל ספק מורה
מברכין חוץ מן הדמאי
מפני שרוב עמי הארץ
מעשרין חוץ.

השגת הרמב"ד
הלכה א. גר שמל קודם
שנתגייר כו' עד וכן
אנדרוניס אין מברכין
על מילתו מפני שאינו
דאי. ה"א אם אנדרוניס
ספק מברך עליו מפני שהוא
ספק מורה ועל ספק מורה
מברכין חוץ מן הדמאי
מפני שרוב עמי הארץ
מעשרין חוץ.

זה מפרשיין אותו בלא נכרה [ש"מ
שאין מברכין על מנה שהיא
מדבריהם] ופריק אביי ואמר דבר
שעיקר תקנתו מנה מדבריהם ולא
תקנתו מפני הספק תקנו עליו נכרה
בגון נר חטובה ומקרא מגלה ועירוב
וגו"י אבל דבר שעיקר תקנתו מן
הספק כגון מעשר דמאי לא תקנו
עליו נכרה, והקשיו על אביי לפום
הדין פירוקא והרי י"ע שני שעיקר
תקנתו מפני הספק ותקנו עליו כל
הנכרות החלויות בו כמו י"ע ראשון

בוא וראה וכן כמה
חמורה מילה שלא נתלה למשה רבינו עליה אפילו שעה אחת אע"פ שהיו בדרך. וכל מצוות התורה נכרתו
עליהן שלש בריתות בלבד שני אלה דברי הברית וכו' מלבד הברית אשר כרת אתם בחורבן ושם הוא אומר
אתם נצבים וכו' לעברך בברית י"י אלהיך הרי שלש בריתות ועל המילה נכרתו שלש עשרה בריתות עם
אברהם אבינו שני ואתנה בריתי ביני וביניך, אני הנה בריתי אתך, והקימותי את בריתי ביני וביניך, לברית
עולם, את בריתי תשמור, זאת בריתי, והיה לאות ברית, והיתה בריתי, לברית עולם, את בריתי הפר, והקימותי
את בריתי אתו, לברית עולם, ואת בריתי אקים את יצחק:

ברוך רחמנא דסייען

נגמר ספר שני בעזרת שדי

ומניין פרקים של ספר זה ששה וארבעים

הלכות קרית שמע	ארבעה פרקים
הלכות תפלין ומוזוה וספר תורה	עשרה פרקים
הלכות ברכות	אחד עשר פרקים
הלכות תפלה	חמשה עשר פרקים
הלכות ציצית	שלשה פרקים
הלכות מילה	שלשה פרקים

ברוך הנותן ליעף כח וכז' הגמ"א

הגהות מיימוניות
[ה] מה שמודין ומתחין לאחוז המיוקו בשעה שנימול על הנדכים
וליהות בעל ברית, בזה יש סתם לדבר במדרש שומר טוב (פ"ה) בספק
כל עלמותי תחמרה אחר דוד לפני הקב"ה אני משתקן בכל איברי
ומקיים בהם מצוות וכו' עד ברכי אני נעשה סנידיקוס לילדים בשעת

ז. גר שמל קודם שיתגייר כו' עד וכן אנדרוניס אין מברכין על מילתו מפני שאינו דלתי.
פ"י במה מדליקין: כתב הרמב"ד ז"ל אם אנדרוניס ספק מברך עליו מפני שהוא ספק
לדוריטא ועל ספק לדוריטא מברכין חוץ מן הדמאי מפני שרוב עמי הארץ מעשרין חוץ

ה"ל. גר כו' וקטן כו'. קטן, כמ"ס ברי' רמ"ג ס"ד [פ"א ה"ו], וכ"ס גר, כמ"ס
ק"ה א' ארשב"א לא נחלקו כו' ומ"מ נחלקו כו'. ומ"מ ר'ין להטיף כמ"ס ברי' רמ"ג
ס"א [ס"ג]. ע"ש. אבל אין מברכין על הספק. ועמ"ס [שהיה משו' הרמב"ם שכתבתי].
ועמ"ס ר"פ כמ"י הדם: (ליקוט) גר כו' וקטן כו'. ויכולתי פ"ט דשנת וכו' פ'
מ"י מהול ימול להיטא את שנולד מהול מני רמב"ד אומר לא נחלקו כ"ס וכו' על
שנולד מהול שהוא לדין להטיף ממנו דם נרתיק משהוא מהול לא נחלקו כ"ס וכו' על
* ע"י הכהן להגמ"א לעיל פ"א ה"ו.

העובר כאשר יולד נמול לחו. וכשקנה שפחה לעובדה לכר או קנה שפחה ע"מ שלא להמכילה לשם עבדות הנולד ממנה ברשותו הוא יליד בית בלי ספק. ואם נתעברה אמו ברשותו וילדה הוא נמול ביום שנולד לפי שדיע מדין מקנת כסף ובאילו ביום לידתו קנאו אם לא יש לו מאימה בעוף האם לרחותו לא קנה אותה אלא לעברה או להיות אמו לא מבלה ואינה כבלל שפחות ישראל לשידהיה בנה יליד ביתו כי לא יחשב לביחו זולתי מי שנכנס בדתו. ואם מבלה אמו אחר שילדה נמול לחו אבל אינו דחה שבת כי לא דחה שבת וולתי יליד בית שטבלה אמו לשם עבדות ואחכ ילדה.

סי קכג [לחכמי לונלי].

שאלה על מה שכתוב בפרק שלישי נר שמל עד שלא נתנייד וכו' עד וכן אנדרוניגם אין מברכין על מילתו מפני שאינו דאי. ידע אדונע והלא ספק [תורה הוא ועל ספק דרבנן הוא דלא מברכין אבל על ספק] דאורייתא מברכין חוץ מהדמאי מפני שרוב עמי הארץ מעשרין הם בדאמרינן בפרק במה מדליקין.

סי קכ"ד

תשובה הרברים ידועים שכל ברכה שהיא על מצוה מדרבנן. היא בין שתהיה המצוה מדבריהם בין שתהיה מן התורה וחכמים הם שתקנו הברכה והם שאמר שכל המברך ברכה שאינה צריכה עובר משום לא תשא וגו' לפיכך כל דבר שיסתמך לו עם עשיית דבר זה מצוה שנצטוינו או לא נצטוינו בין שהיה הצווי על אותה עשייה מדבריהם ובין שהיה מן התורה עושין אותו דבר בלא ברכה ומפני זה נסתמקה הדלכה כהדיא כמטכה בשמיני ספק שביעי והלכתא הכי יתובי יתבינן כרזי לא מברכין ומינה אתה למד את כל המצות שיסתמך לך אם טעונה ברכה אם

סי קכ"ז כ"א דף רכ"א ב' כ"י ס"י י"י מ"ג ה' מ"ג ה' מ"ג ה' כ"ג ש"ס קצתה באגרות רמ"ה ע"י י' וכולה שם ע"י ק"ב. מ ס"י כ"ז=ק מ"י ל"ד. נזכרה בשו"ת הרשב"א ח"א ס"י ש"כ.

4 כדון מקנת כסף: בן ס"י גם בכ"מ סוף ח"ג מבלי הזכיר דברי החשובה.
9 גר שמלו ה' מילה פ"ג ח"ז. | 11 וחלא ספק תורה הוא: כן השיג שם הראב"ד כוה"ל פ"ש. | 13 במרק במה מדליקין שבת כ"ג א'. | 15 וחכמים הם שחקנו וכו': ע"י ה' ברכות פ"י ח"א ברכות אהיות חקנו חכמים וכו'. — 16 עובר משום לא תשא: ע"י ה' ברכות פ"א חס"ד. | 20 והלכתא חכ"י: טוכה פ"ו א'.

והוא מקנת כסף ואת היא הבבא תנ"י יש מקנת כסף הנימול לשמנה. | 4 אם לא יש לו מאומה: שאין לו שום דבר. | 5 אלא לעובדה: שיהיו לו כל מה שתלד. | 6 לשיהיה בנה יליד ביתו למולו לשמנה וכפו שאמר הכתוב באנשי בית אברהם שהם אשר סבלו וקבלו עליהם דינים ולא השמחות אשר הם עדיין בגיותם שאלו אינן נקראין אנשי ביתו וכפו כן ואת השמחה שלא סבלה אינה מאנשי ביתו ולזה ילדה אין דינו כדון יליד בית ונימול ביום שנולד. | 8 ואח"כ ילדה: חרי תרחנו כפי' בבית האלו שילומכם יגדל וכתב משה.

11 וחלא ספק [תורה ... ספק] דאורייתא: כ"ה בכ"מ א' ברמ"ה ומג"ע וכ"מ ח"א. | 11 ועל ספק דרבנן: בכ"מ כ"ז ועל ספק תורה פ"י לא מברכין. | 17 אם עשיית דבר זה מצוה: בין שהיה ראוי על אותה עשייה מדבריהם (רמ"ה II) | 18 שנצטוינו: עליה (כ"מ ב') | 20 בשמיני ספק שביעי מיתב יתבינן (מג"ע). | 21 אם

חשובות

הרמבם

אחד ואין חילוק אם יקרא דרך חדינה ונקשה יהיה זה שיהיה מלפני נרדך לנרדך אמנם על מה ששאלתם על ברכה גפילת ידים וכיוצא ודאי ברכה לבטלה היא בלי שכן ולכן נרדך לבטלה ואף אם יהיה מנהג כי אין מנהג בדרך היסוד והנריעה נפשו וירד כל העש וירדו וכו' כך הוא מהניס ואינם זוקפין ראשם עד אשר יעמוד הספוק ואין צוה שום היסוד וכתב משה:

לו פשרים או שלמים דינרי ויהי כאשר באתנו לו הסודר שלשה בנדים אשר אינם לערך יג' דינרים במלוא השלמה בארבעים כי כך הוא מוכר חמיר אמנם כתב עליו שער בששים דינרים יסין מבר לו בנקשה וכו' קבלם ונתן לו משכנו בידו וכחב לו שער יורש המורה דין האמת והזקק אם יכול להזכיר לעשות כמעשים האלה או לא:

תשובה

אסור לחבר כי עשה הפסח רשע כזה ולחבר סודותו ביותר כל המנהג מפני שלא יודע לו חקף ואסור לקונה לפתע לו יותר מדמי שיון משה:

קה

והוריש אדונינו כמה שיהיו צטר לקרוא העלה ב"ד ונפץ והסריקן בשניהם לכה ולתורה אם שברין משום ברכה שאינה צריכה לו לא:

שאלה

תשובה

האמת הוא כי כל מקום אשר יסופק לנו אם הוא מוקף חומה מישת יהאעפ כן טן או לא נקרא ב"ד דלרעפה שער זמן קריאה לכל הוא אמנם עוד זאת נעשה להשתלק מן הספק ונקרא גם כפ'ו אבל בלא ברכה לא לפניה ולא לתורה מפני שהיא ברכה שאינה צריכה והיסוד דלורייחא הוא שנושא שם שמים לבטלה ואין ראוי לעשות ק' מפני הספק וזה ככל גדול שכל מטה בין מדלרייחא בין מדרכא אם נסתפקה זה אם ינרד או לא ששה אותה בלא ברכה ואם חלוא דבר בסדרי הפלות אשר להם ויהיו זה אין ראוי לתלמידי אמתה להפיק מנהגו כי עכ"פ יום אחד איש חייב ולכן ראוי לבטל המנהג כי אף השנה אמן בנרעה לבטלה עתיד ליתן את הדין משה:

שאלה

רחובן ושמשון היו שותפין בבית שששים המטבע ראונו יש לו נ' חלקים והמשון חלק אחד והיה המטבון חמיר ביד ראונו לאחר ימים שאל שמשון מראובן חלקו מהדיוח אשר כרויתו ונתן לו דבר מה ושמשון אומר כי הדיוח יותר היה שנתן לו וראובן אומר כי זה חלקו מכל עמלו ^{ל"ה} עמלו יורינו דין צוה ושכרו כפול מה':

תשובה

נרדך שיראה לו השמשון אם הפסיד או כרויה ויגלגל עליו שטופח השומעו באשר נתן כל חלקו בריוח שהריוח ולא עבד ממנו כלום וכתב משה:

קפ

שאלה

והוריש מוריש ורבינו ראונו ושמשון ביניהם בית בשתבות אמנם לא חלקו ביניהם אלא ענה אחת דר ראונו בבית העלוונה והבתיים אחרים משביר אותם ושפה אחת דר שמשון בבית העלוונה וישכיר האר וכן על זה הדרך ויהי הוזה עת לקח ראונו בגויה לדור בה השכיר שער הבתיים לגוים ושמשון פותח כי לא זו הדרך ושאל ראונו רשאי להשכיר לגוים מפני כי מכפידים הבית זאת ועוד כי חיל השכירות ועוד כמה דברים העל כל אלה ארץ לו בא והזר ביחד או אזור אי ויכרע חלקך כי אין רטני להפסיד חגרי כהנאה גיים שידות זו יורינו מורישו דין צוה ואם ראונו חייב בפסידה אשר היה זה או לא וסיים עגרו ככול אחת ה' מן השמים:

תשובה

יכול למנועו בלא יביא גיים ואם לא יקשיב חייב נדוי אמנם בפסידה אשר היה אינו חייב ודין בשכירות כדן הסדר אשר יהמר לו עד אוליגוד וכיו כן בשכירות דלומר לו או בכור ממני או אשכור מקך וכתב משה:

קי

שאלה

והוריש רבינו ב"ש יש לו שער חוב כחוב בלשון ערבי וכתב גיט ומת האיש והגיה אחריו בן והוא כורש ופיהת האיש היה קודם השמיטה ואחד עבור השמיטה בא בעל הספר לחנוע שפרו ואלו בן האיש הנפטר שחד שאף יהבנהו נדיני גיט ולכן קרע אותו הספר וכתב שער

קו

שאלה

שוד זאת אדרש מאת אדוני בתפלות בני טר ביום טוב שני של גליחת והקדוש וברכת זמן אשר אמרים אם גם בואת שברין משום ברכה שאינה צריכה לו לא כי מהרהרה מהבני ומתרושלי כי טר היתה מלאה מישראל ואפשר אין צריך שם העלויים:

תשובה

אין במנהג זה שום דוכי ואינם עוברים כל ברכה שאינה צריכה כי האידנות כל מקום שיסופק אם היו באים בשלושים או לאו צריך לעשות שני ימים טובים כי זה חלטי בזה שהיה מנהג אבותיהם ואפשר שהיה מקום קרוב לירושלם ולא יבואו השלושים אומפני סכנת הדרכים או כי תצוים שופים אחס לכן כל זה חלוי במנהג כי אם היו שופים ב' ימים טובים זה מורה כי לא היו באים בשלושים לאיזה סיבה ולכן צריך לעשות גם היום אף שיהיה מקום קרוב לירושלם ואם היו שושין יום אחד ודאי כי היו באים שם בשלושים ועליו אין להוסיף וכמו שכתבאר כל זה בהוריש הגדול וכתב משה [הלכות קדוש החדש]:

קי

שאלה

והוריש אדוני איש יהודי היה חייב לתת כרנא דמלכא והבגשים האים ואין כל המעשה בידו והכל אל סודר אחד לחסן ילכו

מקוריה יציגים

ובט בנה... הזכרה... מלמדים... דין עניי... הש"ס... ברכה שא... היו כי ובר... שמועם... ועשקה... על חשי... ויהי... ויהי... רבנו... ואעפ"י... כי עי... מלה ובר... שם, והרש... עשוין... קדושין... ברכות... ופי' תפי... כ"א כן רב... המספיק... ר"א מלמ... שם, כבון... וחזרו... הר"ב ופי... הי"ב רבנ... שם, מי... רבנו שמו... שם, מפני... ע"י מ"ג... שם (ד"ה... שאמרו... קכ"ג ובר...

זה יכול לענות אמן יחומה, וראיה מדלמריקן שהחלי (מ"א: נ"א): שבלאכנדריא של מזרים היו מניסין צמודין כשהגיע עת לענות אמן. למה לא שמעי וקא ענו, אלא היינו טעמא לפי שכבר החללו כל אחד ואחד היו מחוייבין בצרכות שמנך של שמועם הברכה. וכן דענו הי"ד יונה ז"ל ורש"י תיך נע"א :

טו

כל המברך ברכה שאינה צריכה הרי זה נושא שם לשוא והרי הוא כנשבע לשוא ואסור לענות אחריו אמן. החינוקות מלמדין אותן הברכות כחקנן ואע"פ שהן מברכיין לבטלה בשעת למידה הרי זה מותר ואין ענין אחריהן והעונה אחריהן אמן לא יצא ידי חובתו : טז כל העונה אמן אחר ברכותיו הרי זה מגונה וכן העונה אחר ברכה שהיא סוף ברכות אחרונות הרי זה משובח וכן כגון אחר בונה ירושלם בברכת המזון ואחר ברכה אחרונה של קריה

רש"י שאמר קיים כל ברכות עונה אמן ואפילו אחר גאל ישראל דשמרית וערביה ולא היו הספקה בן גאולה לפסלה כיון שגריך לאומרו. וכמד הי"ד יונה ז"ל שהגאונים ז"ל נכחו עוד שאמר אכילה פירות [א]רץ לברך [ג]י אחר אכילתן גריך לענות אמן] ומה שאמר בחוספתא [ומלה פ"ג ה"י] אחר המלכות ואחר הפירות ועונה בסוף אמן הי"ד דרך צדוק לא אמרו אלא בצרכה שלפניו שאם משבך על עשיית המנוה יענה אמן קודם (הענייה) [העשייה] נראה למפסיק וכן בצרכה הנוהין אצל בצרכה אחרונה סוף ברכה (ו)נקדחת [ו]גריך לענות אמן. ואין כן דעת רבינו אלא שאין לענות אמן אחר צרכותיו אלא בשני מחלוקת האחד שיהיו הברכות ההם שנונה אחר אחרונה שבהם אמן בסוף הענין לא נחלחו וזהו שמענו בחוספתא צרכת המנוה שרובן יש בהם ברכה נחלה ולא בסוף, והתנאי השני שיהיו שמי צרכות או יותר קמוכות וזו יענה אמן אחר הברכה שהיא סוף כל הברכות ההם אצל אם היתה צרכה אחת לבד אע"פ שהיא אחרונה לא יענה אחריה אמן וזהו שמיטעו בחוספתא צרכת הפירות וספחא קמני ל"ש ברכה שבתלה ול"ש ברכה שסוף. ולמדנו כן רבינו צ"ש והעונה אחר ברכה שהיא סוף ברכות אחרונות שאלומרו סוף ברכות משמע שגריך שיהיו שמי צרכות או יותר ובאלומרו אחרונות למדנו דדוקא בצרכות אחרונות שגריך עניית אמן אצל כל בצרכות ראשונות. ובאלומרו ואחר ברכה אחרונה של

שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא אחרים י"ח כדמין בסוף ראוהו ג"ד (נ"ב) : טז כל העונה אמן וכו', ר"פ שלשה שאלנו (מ"א: נ"א) חנו מדא העונה אמן אחר צרכותיו הרי זה משובח ומניח אידך הי"ו מנגוה ל"ק הא דעני אמן אחר כל ברכה וברכה והא דעני אמן צרכות ירושלים, והטעם לדמירת אמן מורה שכבר גמר צרכותיו ואין לו לומר יותר וכשעונה אחר כל ברכה וברכה הי"ו מנגוה שמראה דל כל פעם שמסיים ואח"כ חזר ומנך. וכמד

רבנו מנחם

אמן בכלל העונה, וא"ר יחומה העונה אמן אחר ברכה שאין זה הכונה השם, ולפי דברותא קשיא הא דלמריקן פרק החליל (מ"א: נ"א) גבי בלאכנדריא של מזרים והתון עומד על הבימה ומניח מקודרי' בשעת גמר ברכה כדי שיהיו עונים אמן, אעפ"י שלא שמעו הוק. איכא למימר שיהיו יודעין הברכה ומכווני בה מני מחליל להחליל, אלא אמן יחומה הוא כשאינו יודע על איזו ברכה עונה אמן. ע"כ מפרק שלשה שאלנו :

טו כל המברך ברכה שאינה צריכה וכו', ואעפ"י שאנו אומרים ברוך ז"י וכו' ירלו עינינו נחמלת ערביה ותחמיים המלך צננדור וברכה זו אין לה שורש בהלכה, אפילו הכי אין זה משום לא תשא דהא רבנן מתרחיין תקנה והרשות נחונה לכל גדול שבכל דור ודור לתקן ברכה לפי המתחשק לאגשי דורו דקיימא לן (ר"ה פ"ה) יפתח צדורו כשמואל צדורו, וכיון שחקנה בגאולה בגאולה אריכתא דמיא. ונראה שעל זה סמך גאון ז"ל כשחקן צדריין הבן ברכה על הכוס ובנבמייס צמטצ ארוך מעניין צדיון הבן שמבך אוחה הבהן אחר שקבל צדיון הבן, ואעפ"י שאין לברכה זו עיקר מהגמרא, כדי למריקן (גריסו ג.) שהמבך ברכה שאינה צריכה עונד על לא תשא כגון מי שבך צרכת גהנין וחזר מיד וביקר אוחה פעם שניה וכבר יא י"ח, ואי נמי מי שמע ערמיס טורדי' ומבך על כל פעם ופעם, ואי נמי מי שגריך המוציא ואין דעמו לאכול, או שמבך על דבר שאינו ראוי לבך כהיהא דלמריקן פרק אלו דברים (נ"ג) צמהלך צדוקי טעריא וכו' שאינו מבך על הרים מפני שחוקמו לגמר אח הכלים, בכדי

כולהו וכיוצא בהן איכא משום לא תשא, אצל אם יחדשו ברכה על ענין שנתחדש לו לא שייך ביה למימר שעובר משום לא תשא והרשות בידי לבך : ואסור לענות אחריו אמן. לפי שאמן ענין חוק וקיום הברכה הוא, ואחר שהיא צרכת שוא אך יודה בקיומה. ע"כ מפרק אין עומדין : החינוקות מלמדים אותם וכו', כלומר למימך אוחה בשלמות בהזכרה שם ומלכות ואין על הרב המלמד אשם בדבר : והעונה אחריהם אמן לא יצא ידי חובתו. פי' שאם היה מלמד להם ברכה המוציא וכיוצא בו והיה רוצה לאכול וענה אמן לא יאל. אמריקן בגמרא (נ"ג) והני מילי בלא טרן מפטריניה, כלומר שאין מברכים להפטור מחובה אלא להחלמך, אצל בעין מפטריניה עונים, שאם אכלו ועושים ברכה משום חנוך מלוה, או רוצים לאכול ומברכים המוציא, עונים אחריהם אמן, וכן בשאר ברכות. חוה לא הזכיר הרב, ואפשר דכיון דכחז למעלה (ה"ה) או מיניק הלמך, ממילא שמע דדוקא בשעת הלמד אין עונים אחריו אמן אצל בשעה שמבך להפטור מחובה עונים. ע"כ מפרק אלו דברים :

טז כל העונה אמן אחר ברכותיו. כלומר אחר כל ברכה וברכה : והעונה אמן אחר כל ברכה אחרונה וכו' של ק"ש של ערבית. אית דמפרשי (רש"י ה' נב"מ) דה"ה שחרית ולא היו הספק דגאולה אריכתא דאמי. ואלא אמייס דכיון דפירש הרב של ערביה ולא סתם דבניו לומר אחר ברכה אחרונה של ק"ש, משמע דדוקא של ערביה שיש בה הספק שאומר אחר גאולה צרכות ופסקוס הרבה, ומשום הכי עונה אמן אחר סוף

לחם משנה

רבנו ז"ל הדין הזה למעלה. וי"ל דרבינו חיירי בניו שלא שמע הברכה כלה אלא סופה וצא להשמיעו דלפילו יהיו רבים העונים ובודאי שהם אין עוין אמן יחומה ואם כן הוה אמייס דיכול לענות עמהן קמ"ל דלא יענה אמן בכלל העונים ולא רבניו האיי שכתב הרב בית יוסף בבורח חיים סימן קכ"ד שמי שמע רבים משרלל שנונים אמן וחקתן שאין עונים אמן אלא אם כן שמע הברכה בתקנה אין חוששין לאמן יחומה :

משנה למלך

סי' מ"ח דלאו דוקא נמזכר שם כן ארבע דה"ה נמי אלהיה אסור לאומרו יע"ש :

הגהות מיימוניות

דלאו דוקא אחר בונה ירושלים דה"ה אחר כל ברכה שהיא סיום צרכות. וסוף חזי מאי עמא דבר שלא נהגו לענות אמן אלא אחר בונה ירושלים

מגדל עז

טו. כל המתקן בו עד אמן. פי' אין עומדין : החינוקות כו' עד חומה. צרכות סוף פי' אלו דברים : טז-יז. כל העונה אמן בו' עד שביך עליו. פי' שלשה שאלנו :

הג"א

הה"א [פ"י] דא"א לומר דדוקא אחר בונה ירושלים משום פועלים דהא ר"ה עני ל' נלחשה, ובידולמי פ"ה [ה"ד] מני הפורס אח שמע והעובר לפני החיבה והטעם זה כפי והקורא בנורה והמפלי' בגבול והמבך על לחם מכל מלות האמורות צבורה לא יענה אמן אחר עלמו ואם ענה היה זה נור אית תניי מני הרי זה צור ואת מניי הרי

יעקב

ה"ה. היו נושא כו'. [ל] מג"א, ודעת הרמב"ם שהוא לאוריימא] ע' נב"מ פ"ג מהל' מילה הי"ו וצ"ח"ט קול אליה [חא"ח] סי' י : (מ"י לכו"ע סי' רטו למג"א סק"ו) וכו"ט רעק"א שנועם פ"ב הי"ב ופי"ב הי"ט בלוקרן.

הפ"ו. כל בו. ל"ג א' : ואסור בו. רמב"ם. ולמד מהא דמיוקוח כמ"ש נב"ב [ה"ה] : [פי' רטו פ"ק ט-ט]. הפ"ו. והעונה בו כגון בו' וכן כו'. [ל] השו"ע. אחר יתכסה יכול לענות אמן אחר צרכה עלמו] שם [מ"ה]. ובפיר' רש"י ומי' בשם ר"ח וה"ג וכל הפוסקים, ובמ"ש

ה"ה. היו נושא כו'. [ל] מג"א, ודעת הרמב"ם שהוא לאוריימא] ע' נב"מ פ"ג מהל' מילה הי"ו וצ"ח"ט קול אליה [חא"ח] סי' י : (מ"י לכו"ע סי' רטו למג"א סק"ו) וכו"ט רעק"א שנועם פ"ב הי"ב ופי"ב הי"ט בלוקרן.

מנחת

יתרו, מצוה ל, שלא ליטבע לשוא

חינוך

קלמ

ס שבוטמו לו
 מ פ"ה ה"ד,
 אז שלא יאכל
 ש: שוא וישן
 ה: אצל ה"ן
 ר"ה מלקין,
 ע שלא יאכל
 אכל השעור
 דברי ה"מ.
 ה"מ, ובסוף
 ה"מ, וחס
 וממתיים לו
 ה"מ, ע"ש.
 אחר זה נכח
 לא מטעמיה,
 ה: ע"ש, אך
 שבוטם שוא,
 טעם שבוטם
 ו נשבע שלא
 כשעת חליטה
 י: זה דברי
 : אכל בשעה
 י: ולא קרבן,
 יח נפש, ע"ן
 אך באמת
 י: שישקמו,
 י: דעובר על
 וזילה לאסור
 אכל בשעת
 י: שישקמו.
 ס: הירושלמי
 י: ודאי וכל
 י: ודאי לומר
 ס: משנה לא
 זכס בחמת
 י: שיה שבעה

שבע ממנו
 י: אחרים,
 י: ענה אמן
 י: שאמר הן,
 קבלתי עלי
 זה כשבע
 ז: והן לע"ן
 כוונת ה"א

זכ"ל בדיני
 שבוטם
 אוכל
 הכרח עם

ואינו חייב
 ס: זה בכינוי,
 ז: ותקן, ע"ן
 כמי ששמו
 י: אינו חייב,
 ל: זה ומיקר.
 ה"ש כספק
 י: ע"ו ע"כ
 ל: הארכת

אר שם דרך
 כ"ח אר"ח.

[ו] והנה הענין על לוי זה לר"ן המראה, וכן הוא להדיא בר"מ ס"ה
 ה"ג, ובע"פ שיהא לוינו בלא מעשה לר"ן המראה, דלא כמראה
 מדברי הכסף משנה פ"ב מעניי"ט ה"ט נבי נגדף דלוינו אין לר"ן המראה,
 ובר"מ פ"ב מעניי"ט ה"ד והל"ג שם, ויבאר אי"ה כל אחר במקומו ובלאין
 המליון דלוינו לר"ן ג"כ המראה, כמבואר
 בר"מ להדיא, ודברי הר"מ בבל עמוד יבוארו
 במקום אחר בכו"ה.

[ז] וז"ל נשבע לשוא נאמר מן השמות
 המיוחדים שאינם נמסקין, מן
 מנה שעובר בלאו, הוה, עובר ג"כ משום מלות
 עשה דלת ה' אלקיך חירא (דברים ו', י"ג),
 דנתיב שם שמים לנטול חף בלא שטעיה
 עובר משום מלות עשה זו, כמבואר בסנהדרין
 ג"ו ע"א, ובתמורה ר' ע"א, ובר"מ סוף ה"ל
 שבוטם פ"ב ה"א, ובהנה המהמר פרש"מ
 (ראה) [עקב, מנה חל"צ], ונשבע לשוא לא
 גרע ולנטול, ע"ש בתמורה, על קן בלא ה"י
 נוני עובר בשעה ג"כ חן מהלאו, ופק"מ
 דמיא עולה לכפר על עשה, אך כשבע בדיני
 כנון רחום, אינו עובר רק בלאו, וזה פשוט.

[ח] ובי"ש נכוח ל"ג ע"א, כל המבין
 נרכה שאינה נרכה עובר

בלא מעשה לא חש, וכן הוא בר"מ פ"א
 עבירות הע"ו, ור"מ כאן פ"ב משבוטם
 ה"ע, ע"ן ומראה ג"כ דלוקין על לוי זה.
 ולדידי ל"ע מחד על הש"ס ור"מ, דבהדיא
 מובאר שם בסנהדרין ובתמורה, דמזילא שם
 שמים לנטול חף על עבירה אינו רק באהרת
 עשה דלת ה' וגו', ע"ש, מובאר להדיא דלוי
 רק נעשה ולא בלאו דלת חש, אי"כ לאו זה
 דוקא חס הוא דרך שבוטם חליטה על אמת כגון
 אכן שיהא אכן, אי"כ כמבין נרכה שאינה
 נרכה כיון דלוי נשבע רק דהו לנטול למה
 עובר בלא מעשה, כחכו דנרכה שאינה נרכה
 דעובר נעשה דלת ה' וגו', אכל בלא מעשה
 מנקן, כיון דחס מוזילא חסם לנטול חף עובר
 רק נעשה, אי"כ לא גרע דנרכה שאינה נרכה

מזילא שם שמים לנטול חליטה על דבר
 עבירה דלוינו עובר באהרת, ע"ש בסנהדרין.
 והנה דעת חס"ד ראש השנה ל"ג ע"א ד"ה הא,
 דנרכה שאינה נרכה אינה אלא דרצון, אי"כ
 נקט הש"ס דרך אסתמכתא מלאו זה, אכל לדעת
 הר"מ דהו דלוייתחא אינו יודע חליטה עובר
 בלאו, דהו רק עשה, ע"ן מנן אברהם או"ח
 ס"י רט"ו סק"ו, וע"ן חס"ד ראש השנה שם
 נחחילת דבריהם, כחכו דנרכה שאינה נרכה
 עובר משום לא חש"ה וגם מלת ה' וגו', ואינו
 יודע חליטה יעטר על לא חש, ע"ש בסנהדרין
 ומתורה ומקין, ומדברי הר"מ [גנה] נרכות
 ה"ע, נראה דלוקין על נרכה שאינה נרכה,
 וז"ע.

[ט] והנה בלאו זה אם חזר מן כדי דיבור
 אינו חייב, ע"ן ר"מ פ"ב
 משבוטם ה"ו, א"ע"ש שמשלשן ה"מ נראה
 דדוקא שבוטם להבא שייך חן כדי דיבור,
 אכל בשבוטם דלשעבר שעבר העבירה לא
 אמרינן חן כדי דיבור כדיבור, מ"מ משלשן
 הש"ס נדרים פ"ו ע"א דלמיני כר ממגדף ועובר
 עבודה זרה וכו', ולאו הפנויים ג"כ כנר
 דבלשעבר ג"כ חן כדי דיבור כדיבור חן מהמנויים,
 ולאו הפנויים ג"כ כנר

(ה) ע"ן הלך מצוה ל"ו את ט, מצות ע' את ד.
 (ז) ע"ן ליעיל מצוה כ"ו את ר.
 (ז) וע"כ בשעת אדם כלל ה', ספר המנוחות לר"ס ח"א (דף ל"ט, כ"ו), שרי חמר מערכת

עברו ימ"מ היה מהני מוך כדי דיבור אי לאו משום חומרת דהני, הא בכל מקום
 מהני, וע"ן קלות החושן ק"י כ"ה סק"מ.
 [י] והנה לאו זה נוכח בלא אפי ישראל וכל שהוא בכלל ישראל, חן נחמ"ס
 שוקה וקטן ללאו בני מלכות ויבנה, ע"מ אסור להאכילם בידים,
 כגון להטעותם, דהו ליה כמו ומאכיל בידים,
 ע"ן משנה למך פ"ו ממאכלות אסורות סוף
 ה"ג, כמו כל המלות, אך דוקא בני מלך
 השבוטם, אכל חלק נשבע לנטול חס המנה
 לא שייך בקטן, ואם נשבע שלא להניח חפלין
 וכדומה לא היו שבוטם שוא, דאינו מחויב
 במלות, וזה פשוט. ובמסופל סמוך לא"ש,
 ע"ן נה [מ"ו ע"ב] ר"מ פ"א מנדרים
 [הל' א' ה"א], מ"מ לע"ן שבוטם שוא אינו
 מחויב, דמסופל סמוך לא"ש הוא רק דשבוטמו
 שבוטם וכו' לע"ן חס הקדים וכלו אחר,
 אכל הוא נעצמו דיו ככל המלות דלוי
 מחויב, ע"ש. ונשבע לנטול חס המנה כגון
 שלא יניח חפלין, דשבוטמו אינה שבוטם
 שוא, רק שבוטם בדיני, יש חילוק, אם הוא
 קטן ולא הגיע להפלה מותר להניח לו
 חפלין חפלין בידים, ולא היו כמאכיל בלכות
 לקטן, דבשלמא בבלה הוא איסור מלאו ואסור
 להאכילו, אכל כאן דנאסר מתמם דיבורו,
 ודיבורו לאו בלס הוא ח"כ לא היו מחליטו
 בבלה, ואפילו נשבע שלא יאכל וכדומה,
 מותר להאכילו דלא נאסר כלל, כמו קודמי
 קטן וכדומה דאין מעשיו כלום ונס לגדול
 שרי, ולא שייך לומר דמאכילו דבר האסור
 דלא נאסר כלל, אכל חס הוא מוטלל סמוך
 לא"ש דשבוטמו שבוטם, דגדול אסור להסל
 שבוטמו, רק הוא אינו בר עושין, אי"כ בידים
 אסור להאכילו, אכל קודם לזה אין דיבורו
 כלום, כמו חס מקדים חמה דבר אין הקדשו
 כלום ומותר לגדול, אי"כ למה יהיה אסור
 להאכילו כיון דמותר חף לגדול, הוא הדין
 לע"ן שבוטם, אכל כמסופל דאסור לגדול, הכי
 נמי אסור להאכילו, ע"ש נדה חוה פשוט,
 אי"כ כמסופל סמוך לא"ש נשבע לנטול חס
 המנה חלה השבוטם, כיון ללאו בר מלות
 הוא לא היו שבוטם שוא רק שבוטם בדיני,
 כמו שלא יאכל, ושבוטמו שבוטם לע"ן

דאחרים מזהירים עליו, הכי נמי אסור להס
 לאחרים להניח לו חפלין בידים, ושבוטם שוא
 לא היו דלוינו מלווה על חפלין דפטור מכל
 המלות, וזה פשוט. אכל שבוטם שוא כגון
 נשבע לשנות, זה היו ככל עבירות דהמורה
 אסרה אי"כ נס לקטן אסור לגרוס, אכל
 שבוטם דלת הו שוא אך דהמורה גורה דע"י
 דיבורו נאסר, אי"כ בקטן דלוינו מוטלל לא היו
 דיבורו דיבור כלל, ואינו נאסר בדבר הזה,
 ומותר להאכילו בידים כדבר שאסור, רק
 כמסופל [אסור], וזה פשוט ע"ן ומראה
 כשכלן עקן הוא.
 [יא] והנה בני נח חס מזהירים על לוי ב"ח
 זה, לכאורה נראה בשפיעות
 דאינם מזהירים, ללאו משבע מלות הוא, ואינו
 מובאר כלל דין נח היה מזהיר על זה, אך ע"ן
 משנה למך פ"י ממלכים סלפל אי נח חס מזהיר על שוא, וע"ש דעמו
 דאינו מזהיר, רק בשבוטם שקר אפסר דמוזהר, ע"ש ה"י פיקקא המהלל שוב

ג. מ"ב או"ק "כמו". ח. ברבינו בחיי כראשית כ"א, כ"ג. שלשון
 שבוטם נזיר פו שבעה, כידוע בקבלה וכו' וכן הביא רבינו לקמן מצוה
 ש"ל, וכ"כ הרמב"ן פי' פסות לו, ג'ו, והכו סוד השלשן שלא תמצא ממנו
 מפעל קל שיאמר שבעו או שבע אלא נשמעו ונשבעו, כי מירוש נשבע הכונים
 עצמו וכו', ואם הוא עובר על שבעתו יהיה פירוש נשבע הוציא עצמו
 וכו', ע"ש וי"ע משי"ב הדבשו בחיי כאן, וכסוד השבוטם לרבי אשר
 כרבי דוד בן הראב"ד [נדפס בספריה חר"י] האריך בזה ע"פ סוד.
 וראה לקמן הערה ל'. ט. בדוסטוס [סוף "כמו שאמרנו" י. בדוסטוס
 וק"כ ושתרבה כאן השורה "כמו הדברים... יתברך" דלהלן. וכוונתו
 כאן כמ"ש הרב"ש ב"א. שם ר"ש פי"ב פירוש שאמרנו מה שאוכל משלך
 יהא אסור עלי כאחד וכו' האסורין וכו', ואפילו משום ידות לא מנחייב,
 מפני שתלה איסורו בדבר האסור איסור נבוא, והתורה אמרה וכו'
 דבר הדבור שהוא איסור חפצא, ואיני דבי אמר דבר זה עליו אסור
 לחזר מנחייב משום ידות, התם משום דאמרינן מסתמא דאסור לקרבן
 קאמר, אבל השתא דפריש בחזיר הפסיד דיבורו הראשון, וטעמא
 דמילתא משום דחזיר ונכילה אין טעם אסור איסור חפצא וכו'.
 יא. וכמ"ש הרמב"ם פי"א מנדרים ח"א, ככל לשון שיאסור חר"ו זה
 נאסר בהו וכו', ועל זה נאמר בתורה לאסור איסור על נפשו, שיאסור
 על עצמו בדברים המותרים, וראה ספרי ר"פ מלות. יב. דאה נדרים
 י"ג ע"ב, יאסר פי' לדיבורי, וברבנאי שם כ' ע"ב: דחכי קאמר יאסר עלי
 פי' להתנאי דיבורי ועקב, ע"ש.

ה' ע"ן הלך מצוה ל"ו את ט, מצות ע' את ד.
 ז' ע"ן ליעיל מצוה כ"ו את ר.
 ז' וע"כ בשעת אדם כלל ה', ספר המנוחות לר"ס ח"א (דף ל"ט, כ"ו), שרי חמר מערכת

ע"ן מלך פ"ו ממלכים סלפל אי נח חס מזהיר על שוא, וע"ש דעמו
 דאינו מזהיר, רק בשבוטם שקר אפסר דמוזהר, ע"ש ה"י פיקקא המהלל שוב

כ' כלל קט"ו.
 ח' ע"ש דכתבו ולא עבר משום לא חשא, דאינו אלא רישה רבכין

מהשגת אמיתתו הנה אתה בלא ספק תדרוש ותקרא הכופרים והסכלים לידיעת האמת אשר ידעת אותה. ולשון סיפרי (סג) ואהבת את יי' וכו' אהבתו על הבריות כאברהם אביך שנאמר ואת הנפש אשר עשו בחזק. ר"ל כמו שאברהם בעבור שהיה אוהב השם כמו שהעיד הכתוב (ישעי' מה) אברהם אוהבי שהיה גם כן לגודל השגתו דרש האנשים אל האמונה מחזק אהבתו כן אתה אוהב אותו עד שתדרוש האנשים אליו :

והמצוה הרביעית היא שצונו להאמין יראתו יתעלה ולהפחד ממנו ולא נהיה ככופרים ההולכים בקרי אבל נירא ביאת ענשו בכל עת והוא אמרו יתעלה (והמקו ו) את יי' אלהיך תירא. ובגמר סנהדרין (נו) אמרו על דרך הויכוח באמרו ית' (ס"ט נהר) ונוקב שם יי' מות יזמת ואימא פירושי דכתיב אשר נקבו בשמות ואזהרתיה מן את יי' אלהיך תירא. רוצה לומר אולי אמרו נוקב שם יי' הוא שיוכור השם לבד מבלתי שיברך ואם תאמר אי זה עון בזה נאמר שהוא עוב היראה כי מיראת השם שלא יוכר שמו לבטלה. והיתה תשובת השאלה הזאת ודחית המאמר הזה כשאמרו חזא דבעינא שם בשם וליכא, כלומר שיברך את השם בשם כמו שאמרו יכה יוסי את יוסי, ועוד אזהרת עשה היא וכל אזהרת עשה לא שמה אזהרה. כלומר זה אשר אמרת אזהרתיה מן את יי' אלהיך תירא אינו אמת כי זה צווי והיא מצות עשה ואין מזהירין בעשה. הנה כבר התבאר שאמרו את יי' אלהיך תירא מצות עשה :

קנאת סופרים

מן הכתובים וה' אלהים אמת ואין עוד מלבדו ואחריו הוסיף עוד סעד וסמך מפאת המופת באמרו המצוי הזה הוא אלהי עולם וכו' שהגלגל טובב תמיד ואיך שיטוב בלא מסבב וכו' עד וידיעת דבר זה מ"ע וכו'. דהיינו לומר שהאמונה והחקירה יחדו חמימות תהינה לאימות וברור זאת הידיעה הקדומת לכל דבר שבקדושה במעלה ובזמן למצוה מן המובחר אצל הנבתיים. ובוה החיבור של מנין המצות לא דקדק לכתוב אלא שצונו להאמין וכו'. כי הידיעה האמונית לבדה מספקת לקיום זאת המ"ע שהיא בכללות לכל האומה אנשים חכמים וידועים והדיוטות ונשים כמו שנאמרה מצוה זו בכללות לכל ישראל :

והמצוה השנית עור מנה הרב למ"ע האמנת האהדות באמרו ית' שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד. ולפי שאולי היה עולה במחשבה שהכתוב אמר כן דרך הגדה וסיפור בעלמא ולא לציווי לפרוץ נסתייע הרב ממה שנמצא במדרשות על מנת ליחד את שמי על מנת ליחדו וכן ממה שיקראוהו מצות יחוד ומלכות שמים משמע כן דהיינו החיוב בהאמנת היחוד :

המצוה השלישית באהבתו יתב'. ביאר הרב שהמצוה הזאת היא מתקיימת בהתבונן במצותיו ומאמרי ופעולותיו עד שנשיגהו ונהנה בהשגתו בתכלית ההנאה ווהי מצות האהבה שהנרצה בזה אצל הרב שהאהבה היא נמשכת בחיוב מן ההשכלה לפי שבעניינים השכליים שאין מבווא בהם מצד הדמיון כי אם ישמכו מפאת השכל לבד אין הבדל בין השכל והדמיון כי אם בחילוף השם לבד אמנם בעצמותם ייחדו והוה ג"כ מכוון אצל הרב בחיבורו הגדול פ"ב מהל' יסודי התורה (ס"ט) וז"ל והלאך היא הדרך לאהבתו ויראתו בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים וגדולים ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך וקץ מיד הוא אוהב ומשבח ומפאיר וכו'. וכוללת ג"כ מה שיקרא לבני אדם לעבודתו ית' ולהאמין בו כמו שהיה עושה אברהם אבינו ע"ה כדכתיב באת הנפש אשר עשו בחזק ולזה נאמר עליו אברהם אוהבי. ועם זה יתכן לומר דציווי האהבה היינו שנצטוונו על ההתבוננות במצותיו ומעשיו. ומההתבוננות הזה האהבה נמשכת על כל פנים, באופן שההתבוננות הוא בחיירי ועליו יובן הציווי של ואהבת אבל

והמצוה השניה היא הצווי שצונו באמונת היחוד והוא שנאמין כי פועל המציאות וסבתו הראשונה אחד והוא אמרו יתעלה שמע ישראל יי' אלהינו יי' אחד. וברוב המדרשות המצאם יאמרו על מנת ליחד את שמי על מנת ליחדני ורבים כאלה. רוצים בזה המאמר שהוא אמנם הוציאנו מן העבודות ועשה עמנו מה שעשה מן החסד והטוב על מנת שנאמין היחוד כי אנתנו חייבים בזה. והרבה שיאמרו מצות יחוד. ויקראו גם כן זאת המצוה מלכות. כי הם יאמרו (נרכות ג.) כדי לקבל עליו עול מלכות שמים. רוצים לומר להודות ביחוד ולהאמינו :

והמצוה השלישית היא שצונו לאהבו יתעלה וזה שנתבונן ונשכיל מצותיו ופעולותיו עד שנשיגהו ונתענג בהשגתו תכלית התענוג וזאת היא האהבה המחוייבת. ולשון סיפרי (פ' שמע) לפי שנאמר ואהבת את יי' אלהיך איני יודע כיצד אוהב את המקום תלמוד לומר והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם. הנה כבר בארו לך כי בהשתכלות תתאמת לך ההשגה ויגיע התענוג ותבא האהבה בהכרח. וכבר אמרו שמצוה זו כוללת גם כן שנדרוש ונקרא האנשים כולם לעבודתו יתעלה ולהאמין בו. וזה כי כשתאהב אדם תשים לבך עליו ותשבחהו ותבקש האנשים לאהוב אותו. וזה על צד המשל כן כשתאהב האל באמת כמה שהגיעה לך

יהיה לך אלהים אחרים וגו' המאמין ה"ו באלוה וולתו הוא כופר בציווי על האמונה בו. ורש"י ז"ל בפ' שלח לך (פו כג) פירש הפסוק דאת כל אשר צוה ה' וגו' מגיד שכל המודה בע"ז ככופר בכל התורה כלה וכו'. וכדתיניא ג"כ בספרי מנין אתה אומר שכל המודה בע"ז כופר בעשרת הדברות וכו' וממה שנצטוה משה וכו'. ועוד תניא נמי התם ר' ישמעאל אומר בע"ז הכתוב מדבר שנאמר אל דבר ה' בזה שבוה על דבור ראשון שנאמר למשה מפי הגבורה אנכי ה' אלהיך לא יהיה לך אלהים אחרים על פני. ועם זה שפיר מצנין למימר דמאי דאיתא בפ"ב דהוריות דף ח' ע"ב איוהי מצוה שהיא נאמרה בתחלה הוי אומר זו ע"ז, דאדיבור קמא דאנכי ה' אלהיך נמי קאי דהוי מצוה שנאמרה בתחלה ובכלל מ"ע היא נחשבת כדעת הרב. ולאפוקי ממה שרצה הרשב"י ז"ל בפירוש האזהרות להביא סיוע מהתם לבה"ג דלא מנאה למצוה. דהנכון הוא למנות' וכמו שהסכים עמו גם הרמב"ן ז"ל ושאר רבוותא שכתבו במנין המצות כוונתיה נקטי'. וכדייק נמי רש"י ז"ל התם לפרש איוהי מצוה שנאמרה בתחלה הוי אומר זו ע"ז דכתיב בתחילת עשרת הדברות וכו' ולא יהיה לך דהיינו ע"ז ע"ב. ותבוא היא לדעת בה"ג כמו שדקדקו שפיר מהר"י ד"ל ובעל לב שמח : והמצוה הזאת אשר היא ג"כ עיקר ראשי בכל פנות הדת מצד עצמה מבוואת בתכלית הברור מצד קבלה והנחה אמונית האומה כמדובר ועוד בה אומות גמור אצל השרידים אשר זכו לעלות במעלות החכמה בעיון מחקרי מופתי למצוה מן המובחר לחבר אל האמונה ג"כ גבורת המופת. דוק ותשכח בזה דברים הגונים ראויין למי שאמרן בהקדמת ספר האמונות לגאון רב סעדיה ז"ל וגם בהקדמת ספר הוי"ב הלפכות ובשער היחוד פ"ג. והרב ז"ל מלא את ידו בזה בכמה מקומות ובפרט בספר הנכבד מורה הנבוכים. ובחבור היר ראשית אמרו בס' יסודי התורה ז"ל יסוד היסודות ועמוד החכמות וכו'. כי לפי דעתי ירצה באמרו יסוד היסודות לרמוז על מציאותו ית' הנודע אצלנו. מפאת האמונה וקבלה אמיתית, ועמוד החכמות הוא האומות המחקרי מפאת החכמים שוה באמת פרי כל העיונים המדעיים שבהן, ואחרי הביאור שהאלוה ית' הוא לבדו מחוייב המציאות הביא ראייה על המונח הראשון

אינו חייב כרת וכל שכן מיתת בית דין אבל עבר על חלול השם. והחלק השני החולל גם כן, שיעשה אדם עבירה אין תאוה בה ולא הנאה אבל יזיק בפעולתו המרד ופריקת עול מלכות שמים הנה זה גם כן מחלל שם שמים ולוקה. ולפיכך אמר (קדושים יט) ולא תשבעו בשמי לשקר וחללת את שם אלהיך כי זה מכויז להכעיס בזה הענין ואין הנאה גשמית בזה. והחלק המיוחד הוא שיעשה האדם ידוע במעלה והטוב פעולה אחת תיראה בעיני ההמון שהוא עבירה ושאיז דמיון הפועל ההוא ראוי לנכבד כמוהו לעשות אע"פ שיהיה הפועל מותר הנה הוא חלל את השם. והוא אמרם (יומא פו.) היכי דמי חלול השם כגון אנא דשקילנא בשרא מבי טבחא ולא יהיבנא דמי לאלתר רבי פלוני אמר כגון אנא דמסגינא ארבע אמות בלא תורה ובלא תפלין. וכבר נכפל לאו זה ואמר (מ"פ סח"ט) לא תחלל את שם אלהיך אני י"י. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפסחים (כ"ה:) וסוף יומא (פ"ג. פ"ד. פ"ה. פ"ו.):

והמצוה הפ"ד היא שהזהירו מגסות ייעודיו וייחוליו יתעלה שיעדו וייחלו אותנו בהם נביאיו על צד שנסתפק בהם אחר שנדע אמתת נבואת הנביא שיספר בהם והוא אמרו יתעלה (ואפמ"ן ו) לא תנסו את י"י אלהיכם כאשר נסיתם במסה:

והמצוה הפ"ה היא שהזהירו מנתוץ ומאבד בתי עבודת האל יתעלה ומאבד ספרי הגבואה ומלמחוק השמות הנכבדים והדומה לזה. ולשון האזהרה שבאה בזה הענין הוא אמרו (ר"פ ר"ט) לא תעשון כן לי"י אלהיכם אחר שקדם [ס"ג] הצווי (ע"י קפ"ג) לאבד עבודה זרה ולמחות את שמה ולהרוס בתיה ומזבחותיה כולם ובאה האזהרה ואמר לא תעשון כן לי"י אלהיכם. וכל מי שעבר על דבר זה כגון שיהרוס שום דבר מן ההיכל והמזבח והדומה להם או שימחה שם משמות י"י לוקה. ובסוף מכות (כ"ג.) התבאר בלשון הגמרא שמי ששרף עצי הקדש לוקה, אמרו ואזהרתיה מהיכא מן ואשריהם תשרפון באש לא תעשון כן לי"י אלקיכם. וכן התבאר שם שהמוחק את השם לוקה, אמרו ואזהרתיה מהיכא ואבדתם את שמם לא תעשון כן לי"י. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפרק רביעי משבועות (כ"ה.):

והמצוה הפ"ו היא שהזהירו מעזוב התלוי [עמ"ע ו] ללון על עזו כדי שלא יתחדש מזה פרסום ברכת השם בהתבוננות כשנראה שאנחנו לא נתלה זולת מגדף (ולעיל ס) ועובד עבודה זרה (ולעיל ה"ז) שבא בו גם כן (פ"ט ט"ח) את י"י הוא מגדף. והאזהרה מלאו זה הוא אמרו יתעלה (מ"ג כ"ג) לא תלין נבלתו על העץ. ולשון ספרי לא תלין נבלתו זו מצות לא תעשה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בששי ממסכת

אינו חייב בשום פנים לא מלקות ולא כרת וכל שכן מיתת בית דין. וזה מתחייב בכל המצות. ודעה. ואולם נכאר בקצת מצות* ונאמר ואם היה מזיד חייב מלקות או מיתה להיותו חייב קרבן אם היה שוגג באותו עון, כי אין כל עון חייב בשגגתו קרבן. אבל כל מה שיתחייב עליו כרת (ע"י נ"ד וס"ג נ"ח ט"ז) או מלקות (ס"ג פ"ט מ"ט מ"ד) או מיתת בית דין (ס"ג נ"ט י"ג כ"ד) לא יתחייבו בו זה כי אם בעדים והתראה. וידוע כי ההתראה היא להבחין בין שוגג למזיד. ודע זה השורש ולא תבקשני לכפול אותו:

והמצוה הפ"ז היא שהזהירו שלא לישבע שבועת שוא והוא אמרו ית' (ע"ט"ו) לא תשא את שם י"י אל"יך לשוא. והוא שישבע על מחוייב המציאות שהוא בחלוף מה שהוא בו נמצא. או על דבר מן הנמנעות שהם נמצאות. או ישבע לבטל דבר מצוה. וכן אם נשבע על דבר ידוע ולא יכחישהו ולא יחלוק עליו שום אדם מן העולם, כגון שישבע ב"י"י כי כל מי שיישחט ימות, כגון זה גם כן נשא שם י"י לשוא. ולשון המשנה (טנוט"ו ט.) אי זה הוא שבועת שוא נשבע לשנות את הידוע לאדם וכי. והעובר על לאו זה במזיד לוקה ובשגגה פטור כשאר חייבי לאוין כמו שביארנו (מ"ט). ושם אמור כלומר בשבועות (כ"ט.) זו היא שבועת שוא שחייבין על זדונה מלקות ועל שגגתה פטור. ושם התבאר משפטי מצוה זו:

והמצוה הפ"ח היא שהזהירו מחלול השם. והוא הפך קדוש השם שנצטוינו בו שקדם באורו בתשיעית ממצות עשה. והוא אמרו יתעלה (מ"ג כ"ג) ולא תחללו את שם קדשי. והעון הזה ייחלק לשלושה חלקים. שנים כוללים ואחד מיוחד. ואולם החלק האחד החולל, שכל מי שבקשו ממנו לעבור על דבר מן המצות בשעת השמד והיה האונס מתכוין להעביר בין מצות קלות בין מצות חמורות, או מי שיבוקש ממנו שיעבור על עבודה זרה או גילוי עריות או שפיכות דמים ואפילו שלא בשעת השמד, הנה הוא חייב להתיר נפשו וייהרג ואל יעבור כמו שבארנו בתשיעית ממצות עשה. ואם עבר ולא נהרג כבר חלל את השם ועבר על לאו זה. ואם היה זה ברבים כלומר בעשרה מישראל כבר חלל את השם ברבים ועבר על אמרו יתעלה ולא תחללו את שם קדשי. וחסאו גדול מאד. אבל אינו לוקה מפני שהוא אנוס. כי אין לבית דין לקיים גדר מלקות או מיתה אלא על מזיד ברצון ועדים והתראה. ולשון ספרא בנותן מזרעו למולך ונתתי את פני באיש ההוא (קדושים כ) אמרו ההוא לא אנוס ולא שוגג ולא מוטעה. הנה התבאר לך שעובד עבודה זרה באונס

15

ה'ת"ת
מגיד משנה
מקורות וביאורים

ז וכן בשאר ימי הפסח וכו'. כח הרב המגיד דעת רבינו להשנות חולו של פסח לר"ח וזה נראה כדעת כל המפרשים מן מהרמב"ן ז"ל שחילק ביניהם. ובסוף הלי ברכות כתב רבינו בפירוש שהלל של חוה"מ של פסח אין מברכין עליו :
ובבאור גשלים החלק הראשון וספר זמנים. ההודאה למלך מלכי המלכים ואדוני האדונים :

השגת הראב"ד

ה"ה ומנהג זה בצבור לפיכך קוראין בדילוג ואין מברכין עליו : ש"ח זה אינו כלום וכבר כתבנו עליו במקום אחר (ברכות פ"א ה"ו), ומה שאמר ויחיד שפחיל לקרוא בדילוג לא אמר כלום אלא יקרא כמו שצ"ל ופוסק כחממה הליכוד :

בדילוג בראשי חדשים :

ח כיצד מדלגין. מתחילין מתחלת ההלל עד חלמיש למעניו מים ודולג ואומר ה' זכרנו יברך כו' עד הללויה ומדלג ואומר מה אשיב לה' עד הללויה ומדלג ואומר מן המצר קראתי יה עד סוף ההלל. זה הוא המנהג הפשוט. ויש מדלגין דילוג אחר : ט כל היום כשר לקריאת ההלל. והקורא את ההלל למפרע לא יצא. קרא ושהה וחזר וקרא אע"פ ששהה כדי לגמור את כולו יצא. ימים שגומרין בהן את ההלל יש לו להפסיק בין פרק לפרק אבל באמצע הפרק לא יפסיק. וימים שקוראין בהן בדילוג אפילו באמצע הפרק [ו] פוסק : י' כל יום שגומרין בו את ההלל [ז] מברך לפניו. ומקום שנהגו לברך אחריו מברך. כיצד מברך יהלודך ה' אלהינו כל מעשיך וצדיקים וחסידיך עושי רצונך וכל עמך בית ישראל ברנה יודו לשמך כי אתה ה' לך טוב הודות ונעים לשמך לזמר ומעולם ועד עולם אתה האל ברוך אתה ה' המלך המהולל המשובח המפואר חי וקיים תמיד ימלוד לעולם ועד : י"א יש מקומות שנהגו לכפול מאודך כי עינתני עד סוף ההלל כופלין כל דבר ודבר שני פעמים. ומקום שנהגו לכפול יכפול ומקום שנהגו שלא לכפול אין כופלין : י"ב מנהג קריאת ההלל בימי חכמים הראשונים כך היה. אחר שמברך הגדול שמקרא את ההלל מתחיל

ה"ה. אבל ברי"ה פנינו כה. ואין מברכין כ"כ ר"ח ברכות י"ג. נשא ר"ח ויין רבינו יונה ועין ר"ח שנה כה. ש"ע פי' תכ"ז ט"ז. וכן בשאר ימי הפסח כ"ה גר"ח מטנית דמטה חוה"מ לר"ח. בראב"ד : וכבר כתבנו בסוף סלי ברכות ועין גילוף דבריו במה"מ : ה"ה. כיצד מדלגין נקור שם כספ דילוג חת : ה"ה. כל היום מניח כ"ו והקורא שם י"ו. חוספתא שם פ"ב ירושלמי ברכות פ"ב ה"ד, ש"ע פי' תכ"ג ס"ו ועין חוספתא פוסק פ"ז דלמור בכל ג' קרא ושהה משה דש"מ : ור"ל ל' ש"ע שם פ"ה ופי' פ"ב ופי' חמ"ד. ימים שגומרין ברכות י"ו. הפסח שופרים פ"ב ע"ש, ש"ע שם ופי' כ"ב פ"ד :

שנינו נוסחאות

ה"ה. הללויה כמ"י מימינו הללו יה בני מינו וכן להלן וע' כמ"ט פ"ח מה"י חמ"ז ומנה ה"ה. ה"ה. וצדיקים וחסידיך כמ"י מימינו וחסידיך המהולל כמ"י מימינו לימא.

רעק"א

ה"ה. במגיד משנה ד"ה מנהג קריאת ההלל : הכל מבורר במדרש תלים. והוא גם כמ"י שופרים פ"ו. וכו' המיו"ט פ"ה מ"ב דסוכה.

ז מקומות שעושיין שם שני ימים וכו'. גם זה במימרה הסוף (י) ובגולה כ"ה יום : אבל בראשי חדשים וכו'. שם בערפין (י) אלא ר"ח דיקרין מועד למא' ותיצלו לה ליקדים בעש"ט מלמכה. ופרק בשלשה פריקים (מטנית כה) : ר"ב חילק עליו חוה"מ דהו קרו הלילא סבר לאפסוקינהו כיון דמחא דקא דלגא אחר מנהג אבותיה גידיהם ואתרו שם מחא יחיד לא יתחיל ואם התחיל גומר ע"כ. והמעשה של ר"ב תוכיח בבאור שאפילו מנהג שפוע בכל ישראל לא סימה קריאתו ואפילו בדלוג לא היו קורין בלר"ח ישראל שבה ממנה ר"ב לבבל שאם היה מנהג שפוע בכל מקום לא לימרו סבר לאפסוקינהו דהא מנהג היה לקרותו בדלוג בכל מקום. ומפני שקריאתו חלוייה במנהג כתב רבינו שאין מברכין עליו וכן אמרו קתא מפרשים והבאו ראיה ממה שאמרו גפי' לולג וערבה (מה) ג"י ערבה ביום שביעי הבית שביעי ולא בריך אלמא קסבר מנהג גבולות ה"ה ומכאן שאין מברכין על המנהג ויש מן הגאונים כדעת זו ויש בזה הרבה ברכות ומנהגו שצבור מברכין עליו ויחיד אומר בלל ברכה. ומ"ש רבינו ויחיד לא יקרא הוא פירוש למא' שאמרו וכו', ויש בזה פירוש אחרים וכבר כתבנו מנהגו : וכן בשאר ימי הפסח וכו'. דעת רבינו להשנות חולו של פסח לראשי חדשים וזה נראה כדעת כל המפרשים מן מהרמב"ן ז"ל (הנהג גר"ח שנה) שחלק ביניהם וכו' ודחולו של פסח אפילו יחיד מחוייב לקרותו בדלוג שיעקר תקנה כך סימה לאומרו בחול הפסח בדלוג ולכרך עליו :

ח כיצד מדלגין וכו'. זה המנהג גם כן בינינו : ט כל היום כשר לקריאת ההלל וכו'. משנה פרק הקורא את ההלל : וי"ג ויגמרה חתא וכן כה"ל : קרא ושהה וכו'. סוף ר"ה (נד) : מוכיח דהלל ומגילה שזין בזה וכבר נתבאר ה"ה לענין מגילה פרק ש"י (ה' א) : ימים שגומרין וכו'. פי' היה קורא (ברכות יד) אמר רבא ימים שהיחיד גומר בהן את ההלל אפילו בחלמיש הפרק פוסק. ומדברי רבינו נראה שהוא פוסק לכל דבר ואינו כדון ק"ש שאינו מפסיק אלא לדברים ידועים כמבואר פרק ז' מהלכות ק"ש (ט"ו) וכן בדון שהרי אין ברכה מתוקנת לאחריו ותלויה היא במנהג. אבל רוב המפרשים ז"ל ראויה שפירשו שבמים שהיחיד גומר את ההלל הוא כק"ש ממש וימים שאין היחיד גומר הרי הוא בחלמיש הפרק בהן כדון פרק לפרק בימים שהיחיד גומר זהו דעתם ז"ל : י' כל יום שגומרין וכו'. כמ"ה פרק לולג הגזול (נה ו) ומקום שנהגו לברך אחריו יברך. ובגמרא לא שנו, פירוש שגמ"ה מנהג, אלא לאחריו אבל לפי מנהג לברך : י"א יש מקומות שנהגו לכפול וכו'. שם במשנה ובגמרא מנוהגין אלו : י"ב מנהג קריאת ההלל וכו'. המנהג הוא מבורר בגמ' (נה) : שם. ומ"ש רבינו שהן ק"ש פעמים והסיומן שנתן להם הכל מבורר במדרש תלים (פכ"ג) :

לחם משנה

ואין בכך כלום אלא הכי קאמר לא כמו שאתה סובר דפסקין קכ"ב אלא אין בכך כלום ופוסק כמו שיראה מפני הסברא דלמור וכן בדון וכו'. ומה שאמרו בגמ' שאני ר"ב בר שבה דלא חשיב וכו' אינו רואה לומר לדעת רבינו ז"ל שאין בזה שאלה מפני הכבוד דלא חשיב ליה ולכך לא שאל אפילו אלא מפני הכבוד רשאי לשאל לדעת רבינו ז"ל אלא הכוונה לומר דלא פסק מפני דלא חשבו כלל ולכך לא פסק לו מפני דהוי פסק אלא לזורך, ומה שאמר הה"מ פוסק לכל ר"ל לדבר ש"ש-ב-טו-ז-ח-קת :

הגהות מיימוניות

כתלמוד וכו"ש הלל שגם לחכמי התלמוד היה מנהג וכן כתב בשם ר"ב עמרם שכתב כבודו (ח"ב פ"י מה) העובר לפני המזבח ברי"ח מברך לקרות את ההלל וכן כתב בשם ר"ח ופ"י יחיד לריך לברך מואסברו להפסיק זו כדלקמן. ומהר"ם היה נוהג שלא אמר אלא עם הכבוד ולא היה מברך ע"כ : [ה] מחא יחיד לא יתחיל ואם התחיל גומר (מטנית כה) ופר"ה ואם התחיל בברכה. ככהנהגה גדולה (שלאחר זה) [דלעיל ע"כ] : [ו] אמנם הטוב' (מהר"ם ש ור"ח ברכות יד) פסקו שאפילו בימים שאין היחיד גומר בהם לא יפסקו וע"כ ע"כ : [ז] גרסינן במ"י שופרים (פ"כ ה"ט) לריך לברך בתחלתו ולקרותו בנעימה לקיים מה שצמח (הגהות יד) ונרוממה שמו יחידו ע"כ : להמתן כי לעולם חסדו ע"כ :

כיון דחיי מעמד. ויש לומר דמאי דקאמר [לא] דאורייתא ר"ל אין לו סמך כלל בתורה אבל כל השאר [מיקרין] מה"מ לדעת רבינו ז"ל מאשם דיש להם סמך מדברי קבלה כפסוק השיר יהיה לכם כליל התקדש חו, ותנוכה אע"ג דלית ליה סמך מ"מ נביאים תקנו לומר הלל בכל לרה והוי קאת סמך וכדכתב שם רש"י ז"ל : ט ימים שגומרים בהם ההלל וכו'. כתב ה"ה ז"ל וכן הדיון שהרי אין ברכה מתוקנת לאחריו וכו'. קשה דמנין לו לה"מ ז"ל זה דהא בגמ' (י"ג) שמשמע דלא למדו אלא מק"ש מן א"מ. וכו' אמרו שם בהלל ובמגילה מהו שיפסיק אמרין ק"ו ק"ש דאורייתא פוסק הלל דרבנן לא כ"ש וא"כ דיו לבא מן הדיון להיות כדון והכי אמרת דפסקי עמי מק"ש. וי"ל דזה סברת הבעיין אבל התרין חידש לו סברא אחרת דאמרין פוסק ואין בכך כלום והיה די לומר פוסק לבד למה ליה למימר כיון דמנין היו גומרין אותה פי' קורין אותה כן הוא נסור ח"ה פי' מ"מ :

[ד] וכן פסק ר"י אלפס (שנה פ"ב ט"ו שיה) וכן רש"י לא היה מברך וכן כתב במחזור ויט"ו (עמי ה"ג) אבל ר"ח כתב (פי' השיר ח"י פי' חתו, חו"י ברכות יד) דיש לברך מייד דהוא אלו"ט שני, וכן השר מקול' כתב דלא היה ברכה לבטלה כיון שרונה האדם להתחייב בה מידי דהוא אלו"ט ואחפילין דהני גמי מברכות אע"פ שאינן חייבות ולא מחינן בהו ע"כ. ועיין בה"י ל"גית כפ"ג בהלכה ע. וכן רבינו שמחה כתב שיש לברך דלא יחא אלא כעוסק בחורה, ואפילו במגילה רות וקניות ושיר השירים יש במ"י שופרים (פ"י ה"ג) שמברכין בא"י אמ"ה אקב"ו על מקרא מגילה ואע"ג שאין נזכרות בשום מקום ירושלמי (ברכות פ"ג ה"ד) לריך

קרי

כלל די חי' הלכות ברכות ותפלות

אדם

ו"א דבשוק אפי' באשתו ובפחות ממפתה, אסור לכ"ע, דקרוב לערוה יותר משאר איברים; ח אפילו אשה, אסורה לקרות ולברך נגד ערות אשה אחרת. אבל נגד שאר גוף של אשה, יש אוסרין ויש מתירין (עיין ח"ל סימן ע"ה):

ט כיון דערוה בראיה תלי רחמנא, ומצינו לשון ראיה בלב, ברכתוב ולכי ראה הרבה חכמה, לכן אפי' כשלבש הלוק, כיון שאין הפסק בין לבו לערותו, אסור, עד שיהדק בידיו הכתונת בין לבו לערוה. ותעומד במים צלולין ותלב הוא חוץ למים, יסתכל בחוץ ומותר לברך ולקרות, כיון שערותו עכ"פ מכוסה במים ולבו ברשות אחר, רק שיכסה ראשו, דאסור לברך בנילווי ראש (ועיין כלל א' סי' ז'). אבל אם גם הלב הוא במים, כיון שהוא עם עם הערוה במים, אסור לברך עד שיחבוק בזרועותיו תחת לבו. ואם המים עכורין שאין איבריו נראין בהם, מותר לקרות והוא בתוכו ובלבד שלא יהיה ריהן רע. ולא מהני אם מכסה לבו כל זמן שערותו מגולה. אבל כשהערוה מכוסה, אע"פ שלבו מגולה, מותר, ובלבד שיפסיק בינו לערוה (כ"ל דה"ה כדאש ערוה דרך חלון או נגד דק וכיוצא בו, כיון שהערוה מכוסה, מותר להעלים עיניו ולכרך, כן משמע סי' ע"ה במ"א סי' טו), ויש לסמוך על זה באלו דברים שאינם ערוה מן התורה (ועיין פ"ח סי' ע"ד):

י ודוקא לבו. אבל שאר איברים הרואים הערוה, מותר. ולכן אפי' הולך בלא מכנסים רק שחוגר עצמו בחגורה על חלוקו להפסיק בין הלב, אע"פ שירכותיו רואים הערוה, מותר, דלא שייך ראיה בשאר איברים, ובלבד שלא יגע בשרו באמה. אבל אם נוגעים בכיס, מותר (סי' ע"ד ב"י):

יא היה ישן עם בנו במטה א' והם מבין י"ב שנה וכת י"א שנה וכ"ש עם אחר ובשר שניהם נוגעים זה בזה, צריכין להפסיק ממתניהם ולמטה, ולא מהני החזרת גופם זה מזה. אבל עם אשתו, כיון שהיא כגופו, אם מחזירים גופם ופניהם זה מזה, מותר. ונכון להחמיר גם באשתו (ע"ג):

יב מדכתיב 'ערות דברי', קבלו חז"ל דדוקא דיבור אסור, אבל הרהור מותר נגד ערוה. ואע"פ"כ אם שמע איזו ברכה, אע"פ שמתכוין לצאת בה, אינו יוצא, דלכא למימר שומע כעונה, כיון שאסור לדבר (סי' פ"ה במ"א):

כלל ה דין כללים בברכות:

א לאחר שגופו ולבושו ומקומו פהור, יכין עצמו לברך הברכות. וצריך האדם ליותר מאוד שיברך ביראה ובכוונה רצויה, ושלא יברך ח"ו שום ברכה לבטלה, כגון שא"צ כלל לברכה זו, או אפי' לגרום ברכה שא"צ, כגון שיכול לפמור בברכה א' וגורם לברך עוד ברכה, כגון שהגיה תפלין של יד ומפסיק בשיחה ואז חייב לברך עוד הפעם על של ראש. והמברך לבטלה, עובר על לא תשא מדרבנן. אבל המוציא שם שמים לבטלה, עובר על מ"ע את ה' אלהיך תירא, וכתוב, אם לא תשמור ליראה את השם הנכבד והנורא בו, כי זה הוא מכלל היראה שלא להזכיר שמו הגדול כי אם בדרך שבח וברכה מה שמחויב, אבל לא לבטלה, וירא ויודעו איבריו בשעה שמזכיר השם. ולא שם המיוחד בלבד, אלא כל השמות שאינן נמחקין המיוחדין לשמו הגדול ב"ה. ואפי' בכל לשון, אסור. (כדי להלכות לב חכמים לגדל הזהירות, בזה אעתיק מעשה כז. גדול אחד חגיגה ושמע צב"ד של מעלה קול רעש גדול. פ"טו מקום ללדיק. אחד שפספס. וקבלוהו בכבוד גדול וזמנו לו ק"ס צדושו ושאלוהו, קיימת מה שכחזו בזה. ואמר, הן. קיימת מזה ראשונה שהיא סו"ר לא להנאחך אלא לש"ש. ואמר, הן. אמרו, מי מעיד בך. ונצו המלאכים שנכרחו מהמלכות אשר עשה עד אין מקפר והעידו בו. זה אומר, נכרחתי ממלכה זו וכי. אח"כ הביאו לפניו ארבעה טורים ושאלוהו, קיימת חוכה שבע"פ. ואמר, הן. ומי מעיד. ונצו המלאכים ככ"ל. אח"כ שאלוהו, נזהרת מלהזיף ש"ש לבטלה, וידום. חזרו ושאלו, אשתיק ולא אמר להו ולא מידי. והכריזו אחר עדות, ונצו גדודים מלאכים לבושים שחורים והעידו. זה אומר, נכרחתי ביום פלוני כשהזיף אזכרות כך וכך בחסלה בלא כוונה. וזה אומר כך. ויקרעו שמלותם כל הצב"ד של מעלה, וגם אני קרעתי. ואמר, טפה קרוחה, איך לא ירחם כו'. ונגמח דינו, או לצו לניהם או לחזור ולכזוב בגלגול, ובחר בניסגס מנגלגול, עכ"ל. ואיך לא ישים האדם אל לבו להזכיר השם ביראה ופחד וכוונה הלכ. ע"י בחי"מ סימן כ"ז דהמקלל בשם שקורין הנככים להקציה, לוקה. ומש"כ הש"ך צ"ד סי' קע"ט סי' ק"א י"א דבלשון חול מותר למחקו, היינו לענין מחיקה דוקא. וכן כתב רבינו יוחנס נתיב י"ד חלק ח' נהניו דאפי' נלע"ז חייב לדמותו. והמוציא שם שמים לבטלה חייב גידוי. ואפילו השומע, חייב לגדותו אם הוציא במזיד. ואם נכשל בלשונו והזכירו או שנוכר שכבר בירך ברכה זו, יאמר תיכף ומיד בשכמל"ו. או יאמר, אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ, או, גדול ומהולל מאד"י וכיוצא בו. ואם אמר בא"י, יסיים, למדני חוקיך, דמחוי כקורא פסוק. ואם כבר אמר, אלהינו, יסיים, אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ויאמר גם כן בשכמל"ו. ואסור להוסיף שום ברכה,

ה. ולכן בערב לשון זה אינו אסור לגלח, ר. תורה, אסור בר כגון בבית הרב, מותר בהרהור:

יג, י"א דאסור בדיבור. ויש דיש אוסרין: וק"ש ותפלה א' קבין מים. ה, לכן ביטלו לאונסו:

יד שלהן, אינן חמירים, מ"מ היתר לעולם, הראות לעם.

יז דבר ד"ת נגד בין אשת איש וכן בן יומו יש

ומגולה ממנה כמלא עיניו. א ערוה, כיון יחף, מותר.

יח, ואפילו יש כיון שנראית, י"א נאמר ולא נראית, אסור, נה נראית לו. ז, אסור:

יט, שאינו מסתכל שמסתכל בה עד שאמרו, זגם:

י"א תורה לילך ודרכו לילך מין לבתולות: ה אסור לכוין א בדרך ותואן שאנו שרויין י"ג בשם מדכ"י: באשתו, אסור זאשה אחרת.